

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

**ŠTÝL VÝCHOVY A OSOBNOSTNÉ CHARAKTERISTIKY
VO VZŤAHU K MOTIVÁCI VOĽBY UČITEĽSKÉHO
POVOLANIA**

Autoreferát dizertačnej práce

PaedDr. Robert Tomšík

Nitra 2018

Dizertačná práca bola vypracovaná v dennej forme doktorandského štúdia na Pedagogickej fakulte Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre.

Doktorand:	PaedDr. Robert Tomšík
Školiace pracovisko:	Katedra pedagogiky Pedagogická fakulta, UKF v Nitre Dražovská cesta 4 949 74 Nitra
Školiteľka:	doc. PaedDr. Marcela Verešová, PhD. Katedra pedagogickej a školskej psychológie Pedagogická fakulta, UKF v Nitre Dražovská cesta 4, 949 74 Nitra
Oponenti:	prof. PhDr. Miron Zelina, DrSc. prof. PhDr. Bronislava Kasáčová, CSc. doc. PaedDr. Lívia Fenyvesiová, PhD.

Autoreferát bol rozoslaný dňa:

Obhajoba dizertačnej práce sa koná dňa o hod. pred komisiou pre obhajobu dizertačných prác v študijnom odbore 1.1.4 Pedagogika, študijný program Pedagogika na Pedagogickej fakulte UKF v Nitre.

Predseda odborovej komisie:	prof. PhDr. Peter Seidler, CSc. Katedra pedagogiky, Pedagogická fakulta, UKF v Nitre
-----------------------------	--

UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILOZOFA V NITRE
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

ŠTÝL VÝCHOVY A OSOBNOSTNÉ CHARAKTERISTIKY
VO VZŤAHU K MOTIVÁCII VOĽBY UČITEĽSKÉHO
POVOLANIA

Študijný program: Pedagogika

Študijný odbor: 1.1.4. Pedagogika

Školiace pracovisko: Katedra pedagogiky

Školiteľ: doc. PaedDr. Marcela Verešová, PhD.

Nitra 2018

PaedDr. Robert Tomšík

OBSAH

1 ŠTRUKTÚRA DIZERTAČNEJ PRÁCE	4
2 ÚVOD DO PROBLEMATIKY A CIELE PRÁCE	6
3 ZÁKLADNÉ TEORETICKÉ A EMPIRICKÉ VÝCHODISKÁ	8
3.1 Vplyv štýlov výchovy na osobnostné dimenzie: teoretické a empirické východiská.....	8
3.2 Vplyv osobnostných dimenzií na motiváciu voľby učiteľského povolania: teoretické a empirické východiská	10
3.3 Teoretické a empirické východiská, konštrukty a predpoklady moderačného pôsobenia štýlu výchovy v rodine a osobnostných charakteristík na motiváciu voľby učiteľského povolania	13
4 VÝSKUM A VÝSLEDKY	14
4.1 Ciele a hypotézy výskumu	14
4.2 Výskumná vzorka	16
4.3 Metódy	17
4.4 Štatistické spracovanie	17
4.5 Výsledky výskumu	17
4.5.1 Deskriptívne charakteristiky sledovaných premenných a normalita distribúcie získaných dát	17
4.5.2 Rozdiely v dimenziách osobnosti študentov vzhľadom na výchovné štýly ich rodičov	19
4.5.3 Osobnostné dimenzie extravergia, otvorenosť a svedomitosť ako prediktory vnútornej motivácie voľby učiteľského povolania.....	20
4.5.4 Osobnostné dimenzie extravergia, otvorenosť voči prívetivosti a svedomitosť ako prediktory altruistickej motivácie voľby učiteľského povolania.....	22
4.5.5 Osobnostné dimenzie neurotizmus, otvorenosť voči skúsenosti a prívetivosť ako prediktory vonkajšej motivácie voľby učiteľského povolania	24
5 DISKUSIA, ZÁVERY A IMPLIKÁCIE PRE PRAX	26
5.1 Implikácie pre prax	29
ABSTRAKT	31
ABSTRACT	32
VÝBER POUŽITEJ LITERATÚRY	33
PREHLAD PUBLIKAČNEJ ČINNOSTI DOKTORANDA	35

PREHLAD PUBLIKAČNEJ ČINNOSTI DOKTORANDA SÚVISIACEJ S TÉMOU DIZERTAČNEJ PRÁCE.....	37
PROJEKTOVÁ ČINNOSŤ	39
OCENENIA A NOMINÁCIE	40

1 ŠTRUKTÚRA DIZERTAČNEJ PRÁCE

ÚVOD

1 ZÁKLADNÉ VÝSKUMNÉ KONCEPTY: ŠTÝLY VÝCHOVY V RODINE A OSOBNOSTNÉ CHARAKTERISTIKY

1.1 Rodina a jej základné funkcie

1.1.1 Výchova v rodine a rola rodiča pri vychovávaní dieťaťa

1.1.2 Štýly výchovy v rodine

1.1.3 Model výchovy podľa J. Čápa a P. Boscheka

1.2 Osobnosť a jej vývin

1.2.1 Činitele formovania osobnosti

1.2.2 Vplyv štýlu výchovy v rodine na formovanie osobnostných vlastností jednotlivca

1.3 Big Five model osobnosti

1.3.1 Prehľad charakteristík obsiahnutých v päťfaktorovom modeli osobnosti

1.3.2 Vzťah Big Five osobnostných dimenzií a vybraných pracovných aspektov

2 VOĽBA UČITEĽSKÉHO POVOLANIA

2.1 Učiteľ a jeho osobnosť

2.2 Personálna dimenzia učiteľskej profesie

2.3 Profesijná dráha učiteľa

2.4 Utváranie vzťahu k učiteľskej profesii

2.5 Motivácia voľby učiteľskej profesie

2.5.1 Vnútorané motívy

2.5.2 Vonkajšie motívy

2.5.3 Altruistické motívy

3 MODERAČNÉ PÔSOBNIE ŠTÝLU VÝCHOVY A OSOBNOSTNÝCH CHARAKTERISTÍK NA MOTIVÁCIU VOĽBY UČITEĽSKÉHO POVOLANIA

3.1 Vplyv štýlov výchovy na osobnostné dimenzie: teoretické a empirické východiská

3.2 Vplyv osobnostných dimenzií na motiváciu voľby učiteľského povolania: teoretické a empirické východiská

3.3 Teoretické a empirické východiská, konštrukty a predpoklady moderačného pôsobenia štýlu výchovy v rodine a osobnostných charakteristík na motiváciu voľby učiteľského povolania

4 VÝSKUM MODERAČNÉHO PÔSOBNIA ŠTÝLU VÝCHOVY A OSOBNOSTNÝCH CHARAKTERISTÍK NA MOTIVÁCIU VOĽBY UČITEĽSKÉHO POVOLANIA

4.1 Ciele a hypotézy výskumu

4.2 Výskumná vzorka

4.3 Metódy

4.3.1 DZSVR: Dotazník na zisťovanie spôsobov výchovy v rodine

4.3.2 NEO-FFI osobnostný inventár

4.3.3 SMVUP-4-S: Škála motivácie voľby učiteľského povolania

4.4 Štatistické spracovanie

5 INTERPRETÁCIA VÝSLEDKOV VÝSKUMU

5.1 Deskriptívne charakteristiky sledovaných premenných a normalita distribúcie získaných dát

5.2 Rozdiely v dimenziách osobnosti študentov vzhľadom na výchovné štýly ich rodičov

5.3 Dimenzie osobnosti ako prediktor motivácie voľby učiteľského povolania

5.3.1 Osobnostné dimenzie extravertzia, otvorenosť a svedomitosť ako prediktory vnútornej motivácie voľby učiteľského povolania

5.3.2 Osobnostné dimenzie extravertzia, otvorenosť voči prívetivosti a svedomitosť ako prediktory altruistickej motivácie voľby učiteľského povolania

5.4.3 Osobnostné dimenzie neurotizmus, otvorenosť voči skúsenosti a prívetivosť ako prediktory vonkajšej motivácie voľby učiteľského povolania

5.4.4 Osobnostné dimenzie neurotizmus, otvorenosť voči skúsenosti, svedomitosť a prívetivosť ako prediktory alternatívnej voľby štúdia učiteľstva

6 DISKUSIA

6.1 Moderačný model vplyvu štýlov výchovy na osobnostné dimenzie a motiváciu voľby učiteľského povolania

6.2 Limity štúdie a návrhy na ďalšie výskumné zámery

6.3 Implikácie pre prax

ZÁVER

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

MENNÝ REGISTER

PRÍLOHY

2 ÚVOD DO PROBLEMATIKY A CIELE PRÁCE

Dizertačná práca *Štýl výchovy a osobnostné charakteristiky vo vzťahu k motivácii voľby učiteľského povolania* je zameraná na analýzu vzťahu medzi rodinnou výchovou a personalizáciou osobnosti dieťaťa a jeho profesijnou orientáciou, konkrétne u budúcich učiteľov. Problematika osobnosti učiteľa je predmetom mnohých výskumov v pedagogike a v iných vedných disciplínach mimo rámca pedagogických vied. Osobnosťou učiteľa sa zaoberá nespočetné množstvo domácich i zahraničných autorov (napr. Čáp, J., 1993; Čáp, J., Mareš, J., 2001; Kohoutek, R., 2006; Hupková, M., Petlák, E., 2004; Vašutová, J., 2004; Vorlíček, Ch., 2000; a iní), ktorí popisujú všetky žiaduce charakteristiky osobnosti učiteľa. Napriek tomu len málo autorov, najmä v empirickej rovine, skúmalo osobnostné charakteristiky učiteľa pomocou takých validných nástrojov, ktoré by umožňovali ucelený pohľad na túto problematiku. Tieto nástroje zisťujú zastúpenie všetkých (žiaducich i nežiaducich) osobnostných charakteristík učiteľov, dôvody ich výskytu a ich vzťah k učiteľskému povolaniu.

Práca má primárne výskumno-exploračný charakter a zaoberá sa problematikou osobnosti učiteľa v komplexnejšom kontexte. Na základe teoretických predpokladov, ktoré naznačujú spojitosti medzi fenoménmi ako štýly výchovy a osobnostné charakteristiky a osobnostné charakteristiky a profesijná orientácia, empiricky overujeme tento moderačný model. V teoretickej časti operuje dizertačná práca s tromi základnými premennými, a to výchovné štýly, osobnosť a motivácia voľby učiteľského povolania. V rámci teoretických východísk približujeme problematiku formovania osobnosti jednotlivca a činiteľov, ktoré sa na jej formovaní podieľajú (primárne vplyv rodiny). V záverečnej práci je použitý model Big Five, ktorý sleduje osobnostné charakteristiky študentov učiteľstva vo vzťahu k výchovným štýlom. V druhej kapitole sa práca zameriava na osobnosť učiteľa z pohľadu rôznych autorov (napr. Kariková, S., 2004; Kasáčová, B., 1996; Kantorová, J. a kol., 2008; Průcha, J., 2009) a na problematiku utvárania profesijnej osobnosti učiteľa a jeho vzťahu k učiteľskej profesii. Druhá kapitola podrobne popisuje motívy a významné faktory pri voľbe učiteľskej profesie, zároveň uvádza výskumné zistenia zahraničných a domácich autorov (napr. Musil, J., 1999; Saban, A., 2003; Şahin, A., 2014; Wattová, H. M. G., Richardson, P. W., 2007). Teoretická časť vyúsťuje do tretej, kľúčovej kapitoly, v ktorej sumarizujeme vzťahy medzi skúmanými premennými. Výsledkom tejto kapitoly je teoretický moderačný model, ktorého funkčnosť ďalej empiricky overujeme. Overenie funkčnosti tohto modelu je primárnym a hlavným cieľom práce.

Mnohí autori a autorky (napr. Kariková, S., 1999, 2010; Kasáčová, B., 2004; Modrá, R., 2012; Pole, J. A., 2006; a iní) v teoretickej rovine naznačujú, že pre úspešný výkon profesie by učitelia mali disponovať osobnostnými charakteristikami, ako napríklad pružnosť, stabilita, otvorenosť, extravertnosť a pod. Ako je známe (Kováč, D., 2002), tieto charakteristiky sa formujú na základe genotypu, ale aj prostredníctvom (rodinnej) výchovy. Individuálne štýly výchovy podporujú rozvoj osobnostných charakteristík na rozdielnej úrovni. Charakteristiky osobnosti ako napr. priateľnosť a stabilita sú typické pre jednotlivcov, ktorí boli vychovávaní demokratickým či liberálnym štýlom rodinnej výchovy. Autokratický a indiferentný výchovný štýl má vplyv na formovanie osobnostných charakteristík, ktoré sú nepriaznivé pre výkon učiteľskej profesie (napr. emočná labilita, neurotickosť; Sladdens, F. C. et al., 2014; Prinzie, P. et al., 2009). Ako naznačujú teoretické a empirické východiská (napr. Jugović, I. et al., 2012), jednotlivci s osobnostnými charakteristikami ako svedomitosť, extraverezia a priateľnosť si volia učiteľské povolanie na základe vnútornej alebo altruistickej motivácie. Charakteristiky osobnosti ako nervozita či

emocionálna nestabilita nie sú v súlade s personálnymi požiadavkami osobnostných charakteristík učiteľov, čo týchto jednotlivcov odrádza od voľby učiteľského povolania, resp. volia si učiteľské povolanie pod vplyvom vonkajšie motivácie.

Prostredníctvom výskumu odpovedáme na tri zásadné otázky: *Závisí rozvoj osobnostných charakteristík od štýlov výchovy v rodine? Sú osobnostné charakteristiky jedným z rozhodujúcich činiteľov voľby učiteľského povolania? A je možné empiricky podporiť tvrdenie, že „proces stávania sa pedagógom je procesom náročným, dlhodobým a jeho korene siahajú v mnohých prípadoch až do obdobia detstva.“* (Kasáčová, B., 2005, s. 83)? Prvým cieľom práce je overenie, či existujú rozdiely v miere osobnostných dimenzií študentov, vzhľadom na výchovné štýly, ktorými boli vychovávaní. Ďalším cieľom práce je poukázať na význam osobnostných charakteristík pre voľbu učiteľského povolania. Konkrétne, zistiť, či existuje vzťah medzi osobnostnými dimenziami a motiváciou voľby učiteľského povolania. Vo výskume boli použité tri dotazníky na meranie kľúčových výskumných premenných: Dotazník na zisťovanie spôsobov výchovy v rodine (DZSVR; Čáp, J., Boschek, P., 1994), NEO osobnostný inventár (Ruisel, I., Halama, P., 2007) a nami konštruovaná Škála motivácie voľby učiteľského povolania (SMVUP-4-S). Stanovené hypotézy výskumu sme overovali na vzorke 402 vysokoškolských študentov učiteľstva Slovenskej republiky.

Výskumom bolo zistené, že miera osobnostných dimenzií je rozdielna u študentov, ktorí boli vychovávaní rozdielnymi výchovnými štýlmi. Konkrétne, študenti vychovávaní sociálno-integračným a liberálnym štýlom výchovy preukázali vyššiu otvorenosť, extravenziu, svedomitosť a prívetivosť, kým študenti vychovávaní autokratickým a indiferentným výchovným štýlom preukázali vyššiu emočnú labilitu (neurotizmus). Následne bolo zistené, že extravergia, prívetivosť a svedomitosť sú dobrými prediktormi vnútornej a altruistickej motivácie voľby učiteľského povolania, kým neurotizmus a záporne svedomitosť, otvorenosť a prívetivosť predikujú vonkajšiu motiváciu voľby učiteľského povolania študentov učiteľstva Slovenskej republiky. Predpokladáme, že výsledky práce je možné implementovať nielen do teórie pedeutológie, ale majú význam i pre ostatné pedagogické disciplíny, ako napríklad pedagogiku rodinnej výchovy a pedagogickú diagnostiku a premietnu sa do praxe pri výbere uchádzačov na štúdium učiteľstva.

3 ZÁKLADNÉ TEORETICKÉ A EMPIRICKÉ VÝCHODISKÁ

3.1 Vplyv štýlov výchovy na osobnostné dimenzie: teoretické a empirické východiská

Vzťahom medzi štýlom výchovy rodičov a osobnostnými dimenziami dieťaťa sa vo výskumnej rovine zaoberali napríklad J. Čáp (1996), S. H. Lasoya et al. (1997), R. M. E. Huver et al. (2010), E. F. C. Sleddens et al. (2014), M. E. Maddahi et al. (2012), P. Prinzie et al. (2009) a iní. Výskumy vzťahov medzi štýlom výchovy rodičov a osobnostnými dimenziami dieťaťa (NEO-FFI) odhalili určité vzory a dôkazy, že existujú významné korelácie medzi týmito premennými. Problém nastáva pri komparácii výsledkov výskumov, pretože na zisťovanie štýlov výchovy neboli používané rovnaké nástroje. Pri niektorých boli použité len niektoré premenné týchto dotazníkov. Napriek tomu sme sa snažili zistené výsledky jednotlivých výskumov porovnať. Najčastejší model spôsobov výchovy bol zisťovaný pomocou premenných *podpora*, *kontrola*, *negatívna kontrola* a *negatívny afekt*. Podpora a kontrola ako elementy sociálno-integračného štýlu výchovy a negatívna, striktná kontrola a nedostatok emocionality zo strany rodičov ako elementy autoritárskej výchovy. Výsledky výskumov by sme mohli nasledovne zhrnúť (Tabuľka 1).

- Extraverzia je spájaná so štýlom rodičovskej výchovy, ktorý sa vyznačuje vysokou úrovňou podpory a kontroly, t.j. autoritatívnou (sociálno-integračnou) výchovou. V niektorých situáciách (napr. Sleddens, F. C. et al., 2014; Prinzie, P. et al., 2009) bol zistený aj záporný vzťah extraverzie a negatívnej kontroly.
- Vo všetkých výskumoch korelovala svedomitosť s vyššou úrovňou podpory a kontroly zo strany rodičov a záporne s negatívnou kontrolou (S. H. Lasoya et al. (1997) a P. Prinzie et al. (2009)).
- Prívetivosť vo všetkých výskumoch korelovala s vyššou úrovňou podpory a kontroly zo strany rodičov a záporne s negatívnou kontrolou a negatívnym afektom (vo výskume S. H. Lasoya et al. (1997)). Osobnostná dimenzia sa ukázala ako faktor, ktorý koreluje s podporou zo strany rodičov na najvyššej hladine štatistickej korelácie, v porovnaní s ostatnými dimenziami.
- Osobnostná dimenzia neurotizmus, opak emočnej stability, získala najväčšiu pozornosť vo vedeckom skúmaní pravdepodobne preto, lebo korelácia neurotizmu a štýlu výchovy je pomerne prediktívna. Neurotici rodičia sú považovaní za menej kompetentných pre výchovu. S. H. Lasoya et al. (1997) zistili, že neurotizmus súvisí s absenciou „rodinného tepla“, čiže významne koreluje s negatívnym afektom. Vo všetkých uvedených výskumoch bola znížená emočná stabilita spojená aj s prísnou kontrolou (a kontrolou vo všeobecnosti) (S. H. Lasoya et al. 1997), čiže neurotizmus koreloval s negatívnou kontrolou. Rovnakú hladinu korelácie medzi neurotizmom a autokratickým výchovným štýlom zistil aj M. E. Maddahi (2012), ktorý zisťoval vzťah len medzi týmito dvomi premennými. J. A. D. Datu (2012) zistil, že autokratická výchova je dokonca významným prediktorom neurotizmu ($R^2=0,380$).
- Otvorenosť, podobne ako extraverzia, korelovala so sociálno-integračným štýlom. Vo výskume S. H. Lasoya et al. (1997) s pozitívnou podporou a vo výskumoch F. C. Sleddens et al. (2014) a P. Prinzie et al. (2009) aj s negatívnou kontrolou.

Tabuľka 1: Korelácia medzi štýlmi výchovy a osobnostnými dimenziami NEO-FFI (Prehľad výskumov).

Autor	Dimenzia	Podpora	Kontrola	Negatívna kontrola	Negatívny afekt
S.H. Lasoya et al. (1997); N=313	N	-0,280	0,170	0,340	0,310
	E	0,340	Ns	ns	ns
	O	0,470	0,300	ns	ns
	P	0,380	0,260	-0,290	-0,170
	S	0,290	0,150	-0,150	ns
E. F. C. Sleddens et al. (2014); N=821	N	-0,200	Ns	0,320	-
	E	0,270	0,080	-0,170	-
	O	0,290	Ns	-0,180	-
	P	0,420	0,140	-0,210	-
	S	0,140	0,180	ns	-
R.M.E. Huver et al. (2010); N=688	N	ns	-	0,110	-
	E	0,240	-	ns	-
	O	0,150	-	ns	-
	P	0,370	-	-0,130	-
	S	0,120	-	ns	-
P. Prinzie et al. (2009); N=3778	N	-0,170	-	0,140	-
	E	0,140	-	-0,100	-
	O	0,160	-	-0,110	-
	P	0,190	-	-0,100	-
	S	0,110	-	-0,100	-

***Pozn.:** N – neurotizmus; E – extravézia; O – otvorenosť voči skúsenosti; P – prívetivosť; S – svedomitosť; ns – korelácia nie je signifikantná na minimálnej hladine štatistickej významnosti 0,05.

Výsledky výskumov autorov ako napríklad J. Belsky, N. Barends (2002), J. Belsky, S. R. Jaffee (2006), G. Kochanska, N. Aksan, K. E. Nichols (2003), C. L. Smith et al. (2007), ktorí vo výskume použili iné dotazníky na zisťovanie osobnostných dimenzií (najčastejšie Eysenck Personality Questionnaire, Multidimensional Personality Questionnaire a NEO-PI), zistili totožné výsledky. Niektoré z výskumov zisťovali aj predikčné spojitosti medzi uvedenými premennými (napr. Huver, R. M. E. et al., 2010; Clarke, T. L., 2006). Ich komparácia je náročná vzhľadom na rôzne nastavenia výskumných

vzoriek a samotných cieľov výskumu. R. M. E. Huver et al. (2010) zistil, že negatívna kontrola je prediktorom neurotizmu ($\beta=0,100$) a podpora je dobrým prediktorom extravenzie ($\beta=0,130$) a prítvornosti ($\beta=0,220$). T. L. Clarke (2006) identifikoval významný vplyv podpory na osobnostné dimenzie prítvornosť a svedomitosť ($\beta=0,108$) a vplyv nekonzistentnej disciplíny na osobnostnú dimenziu neurotizmus ($\beta=0,374$).

Aj napriek tomu, že niektoré indicie sú jednoznačné, je otázne, či sa predpoklady potvrdia na vzorke študentov učiteľstva vzhľadom na to, že väčšina realizovaných výskumov mali iné nastavenia výskumných vzoriek a výskum zaoberajúci sa vplyvom štýlov výchovy na osobnostné dimenzie u študentov učiteľstva alebo u učiteľov neevidujeme, čo môže zapríčiniť odchýlky vo výsledkoch.

3.2 Vplyv osobnostných dimenzií na motiváciu voľby učiteľského povolania: teoretická a empirická východiská

V rámci tvorby moderačného modelu sa budeme zaoberať aj vplyvom osobnosti na voľbu učiteľského povolania. Vplyv osobnosti na voľbu povolania je často skúmaná tematika z pohľadu rôznych premenných jej ovplyvňovania. Týmto premennými sa zaoberalo mnoho vedcov ako napríklad J. L. Holland (1985), M. R. Barrick, M. K. Mount (2005), J. Kapová (2007), B. Kasáčová (1996), S. Kariková (1999a), I. Jugović, (2012), J. A. D. Datu (2012), S. C. Chen et al. (2010) a iní. Podľa J. L. Hollanda. (1985) typy osobnosti umožňujú predpovedať profesijné správanie človeka, jeho voľbu povolania a dokonca aj spokojnosť so zvoleným povolaním. J. L. Holland zostavil typológiu osobností, respektíve profesijných zameraní, podľa ktorých môžeme predpovedať profesijné správanie človeka. Pre úspešný výkon v určitých profesiách sú dôležité určité osobnostné vlastnosti, ktoré zabezpečujú istú konzistenciu v správaní jednotlivcov v rôznych situáciách (Kapová, J., 2007).

Autori (napr. Barrick, M. R., Mount, M. K., 2005; Jugović, I. et al., 2012) v odbornej literatúre uvádzajú dôležitosť rysov osobnosti vo vzťahu k motivačným typom pre pochopenie aspektov pracovného správania. Osobnosť je považovaná za základnú silu, ktorá ovplyvňuje pracovné správanie prostredníctvom motivácie voľby povolania (Barrick, M. R., Mount, M. K., 2005). Veľké množstvo empirických dôkazov v posledných dvoch desaťročiach podporuje názor, že osobnosť výrazne ovplyvňuje voľbu povolania, ako aj odborné záujmy. Rad štúdií v psychológii skúmal vzťahy medzi osobnosťou a profesijnými záujmami pomocou dvoch uznávaných teoretických rámcov. Jedným z nich je aj model piatich faktorov, ktorý dominuje v literatúre.

Vzťahmi medzi osobnostnými vlastnosťami a profesijnými záujmami sa zaoberali aj J. M. Chabrand et al. (2002) a S. Roccasová et al. (2002). Vo svojej práci skúmajú množstvo výskumov zaoberajúcich sa vzťahmi piatich osobnostných faktorov (Big Five) a šiestich faktorov záujmov. Záujmy, profesijné spôsobilosti a osobnostné premenné sú dobrými prediktormi študijných aspirácií. L. M. Larson, P. J. Rottinghaus a F. H. Borgen (2002) realizovali podobný výskum, čiže skúmali vzťahy medzi piatimi osobnostnými vlastnosťami (Big Five) a šiestimi profesijnými záujmami. Metaanalýzou zistili, že záujmy (merané pomocou Strongovho dotazníka SII) korelujú s určitými osobnostnými vlastnosťami. Sociabilita významne korelovala s osobnostnými dimenziami extravenzie a prítvornosť. Autori uvádzajú, že prítvornosť, otvorenosť a extravenzia sú pozitívne spojené

s uprednostňovaním práce s ľuďmi. Tiež otvorení a extravertní jednotlivci uprednostňujú pracovné miesta, ktoré sú vnútorne motivujúce a zmysluplné bez ohľadu na charakteristiky pracovného miesta, ako je bezpečnosť práce alebo plat. Rovnaký výskum bol realizovaný aj pomocou Hollandovho Self-Direct Search (SDS) dotazníka, kde boli výsledky podobné. Vonkajšie vplyvy boli menej zastúpeným predmetom skúmania v porovnaní s vnútornými. A. Furnham, L. Forde, K. Ferrari (1999) a T. Muhonen, E. Torkelson (2004) poukázali na to, že vonkajšia motivácia je pozitívne spojená so stresovými faktormi, pričom je v negatívnom vzťahu so spokojnosťou s prácou. Ako uvádzajú autori, vnútorne motivovaní pracovníci sú výkonnejší než externe motivovaní pracovníci.

Výskumov v oblasti motivácie učiteľského povolania je pomerne veľa, ale štúdie, ktoré by sa zaoberali motiváciou voľby povolania vo vzťahu k iným premenným, napr. k osobnostným charakteristikám, absentujú (Emmerich, W., Rock, D. A., Trapani, C. D., 2006). Skutočnosť, že bolo realizovaných len málo výskumov, ktoré sa zamerali na koreláciu alebo vplyv osobnostných charakteristík na motiváciu voľby (učiteľského) povolania, vyplýva z náročnosti realizácie výskumu a absencie nástroja, ktorý by zisťoval globálnu motiváciu voľby povolania (napr. vnútornú, vonkajšiu). Veľká väčšina existujúcich výskumov zisťovali vzťah medzi dimenziami osobnosti a konkrétnymi záujmami súvisiacimi s určitou profesiou alebo so všeobecnými záujmami (napr. Chen, S. C. et al., (2010); Barrick, M. R., Mount, M. K. (2005), Roccas, S. et al., (2002): v teoretickej rovine vo vzťahu k výkonu/profesijnému potenciálu; Larson, L. M. et al. (2002), Holland, J. L., (1985), Tokar, D. M., Fischer, A. R., Subich, L. M., (1998): vo výskumnej rovine k všeobecným aspiráciám; a pod.). Napriek tomu, aj na základe týchto výsledkov je možné predpokladať smer hypotéz vo vzťahu k problematike osobnostných dimenzií a voľby učiteľského povolania. Sumarizáciou hore uvedených teoretických a empirických východísk môžeme odvodiť nasledovné zovšeobecnenia a predpoklady: je možné očakávať, že vnútorné a sociálne prospešné hodnoty (vnútorná a altruistická motivácia) sú spojené s vyšším skóre extravenzie, otvorenosti voči skúsenostiam, svedomitosti a prívetivosti. Niektoré výskumné dôkazy naznačujú, že neurotizmus by mohol súvisieť s vonkajšími aspektmi motivácie (Jugović, I. et al., 2012; Furnham, A., Forde, L., Ferrari, K., 1999). Svedomitosť nie je koncepčne spojená s konkrétnymi profesijnými požiadavkami učiteľskej profesie, ale je konzistentne najprojektívnejšou dimenziou celkovej výkonnosti a vnútornej spokojnosti v povolaniach (Barrick, M. R., Mount, K. R., 2005; Judge, T. A., Heller, D., Mount, M. K. (2002)).

Evidujeme len jeden výskum, ktorý sa zaoberal spojitosťou medzi osobnostnými dimenziami Big Five a motiváciou voľby povolania na vzorke vysokoškolských študentov učiteľstva, konkrétne I. Jugović et al. (2012). Štúdia bola realizovaná v Chorvátsku a prezentuje výsledky, ktoré sú založené na štandardizovaných výskumných nástrojoch. Vo výskume bola použitá FIT-Choice škála zameraná na mapovanie motivácie voľby učiteľského povolania, ktorú dávali do vzťahu s osobnostnými dimenziami. Štúdie sa zúčastnilo 374 respondentov, študentov prvého ročníka učiteľstva z troch vysokých škôl. Potvrdením faktorovou analýzou položiek Chorvátskej verzie FIT-Choice nástroja, výsledky výskumu dosiahli vyššiu, sofistikovanejšiu úroveň. Výsledky výskumu poukazujú na to, že extravergia a prívetivosť boli významné prediktory vnútornej motivácie voľby povolania, ale aj spokojnosti s voľbou tohto povolania. Extravergia bola prediktorom spôsobilosti a predošlej skúsenosti, zatiaľ čo prívetivosť pozitívne korelovala s altruistickými typmi motívov voľby učiteľského povolania. Neurotizmus bol v zápornom vzťahu s uvedenými

typmi motivácie voľby učiteľského povolania. Korelácie medzi konkrétnymi typmi motivácie voľby učiteľského povolania boli nasledovné:

Tabuľka 2: *Korelácia medzi osobnostnými dimenziami NEO-FFI a motívmi voľby učiteľského povolania (Jugović, I. et al., 2012).*

Premenná	Osobnostná dimenzia				
	N	E	O	P	S
Záujem	-0,110	0,260	0,150	0,250	0,300
Spôsobilosti	-0,150	0,280	0,170	0,170	0,310
Predošlé skúsenosti	ns	ns	ns	0,100	0,190
Altruizmus	-0,180	0,190	0,170	0,300	0,300
Ovplyvnenie inými	ns	-0,400	ns	0,130	0,160
Alternatívna voľba	-0,100	-0,110	ns	-0,220	-0,210
Spokojnosť s výberom povolania	-0,150	0,200	ns	0,250	0,200

***Pozn.:** N – neurotizmus; E – extravergia; O – otvorenosť; P – prívetivosť; S – svedomitosť; ns – korelácia nie je signifikantná na minimálnej hladine štatistickej významnosti 0,05.

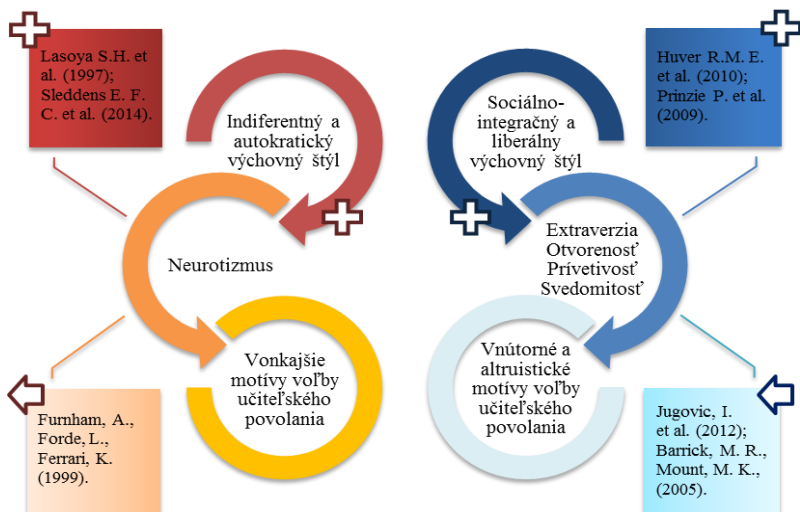
Záujem ako motív vysoko koreloval s osobnostnými dimenziami extravergia ($r=0,260$), prívetivosť ($r=0,250$) a svedomitosť ($r=0,300$). Nižšia hladina korelácie bola zistená s otvorenosťou ($r=0,150$) a záporne s neurotizmom ($r=-0,110$). Podobné signifikantné korelácie boli zistené aj s premennou spôsobilosti: neurotizmus ($r=-0,150$), extravergia ($r=0,280$), otvorenosť ($r=0,170$), prívetivosť ($r=0,170$) a svedomitosť ($r=0,310$). Napriek tomu, predošlé skúsenosti korelovali len s osobnostnými dimenziami prívetivosť ($r=0,100$) a svedomitosť ($r=0,190$). Altruizmus (alebo sociálne hodnoty povolania) významne korelovali so všetkými dimenziami, konkrétne extravergia ($r=0,190$), prívetivosť ($r=0,300$), svedomitosť ($r=0,300$) a otvorenosť ($r=0,170$), kým vzťah s neurotizmom bol záporný ($r=-0,180$). Dôležité je poznamenať, že vonkajší motív *ovplyvnenie inými* záporne koreloval s extravériou ($r=-0,400$), a taktiež motív alternatívna voľba záporne koreloval s osobnostnými dimenziami extravergia ($r=-0,110$), prívetivosť ($r=-0,220$) a svedomitosť ($r=-0,210$). Taktiež je dôležité poznamenať, že spokojnosť s výberom učiteľského povolania korelovala s osobnostnými dimenziami extravergia ($r=0,200$), prívetivosť ($r=0,250$) a svedomitosť ($r=0,200$) a záporne s osobnostnou dimenziou neurotizmus ($r=-0,150$). I. Jugović et al. (2012) sa v rámci svojej štúdie zaoberal aj predikčnými spojitostami medzi vyššie uvedenými premennými. Autor zistil, že záujem je prediktorom osobnostných dimenzií extravergia, prívetivosť a svedomitosť ($R^2=0,149$), osobnostné dimenzie extravergia a svedomitosť predikujú spôsobilosti ($R^2=0,132$), osobnostné dimenzie svedomitosť a prívetivosť predikujú altruizmus ($R^2=0,143$), osobnostná dimenzia svedomitosť predikuje skúsenosti ($R^2=0,053$), a alternatívnu voľbu štúdia osobnostné dimenzie prívetivosť a svedomitosť ($R^2=0,074$; lineárny regresný vzťah bol záporný).

3.3 Teoretické a empirické východiská, konštrukty a predpoklady moderačného pôsobenia štýlu výchovy v rodine a osobnostných charakteristík na motiváciu voľby učiteľského povolania

Naša práca je zameraná na exploračné overenie teoretického modelu, ktorý je založený na predpokladoch a teoretických tvrdeniach niekoľkých teoretických a empirických východísk. Základ tohto modelu tvoria teórie, ktoré sa zaoberajú osobnostnými vlastnosťami učiteľa (napr. Kasáčová, B., 2004, 2005, 2017), vplyvom výchovy na osobnosť jednotlivca (napr. Čáp, J., 1996) a motiváciou voľby učiteľského povolania (napr. Wattová, H. M. G., 2006). Ako bolo uvedené v predchádzajúcich kapitolách, výchova a osobnosť ovplyvňujú voľbu povolania v najväčšej miere, čo potvrdili aj mnohé výskumy v týchto oblastiach. B. Kasáčová (2005, s. 83) uvádza, že *„proces stávania sa pedagógom je procesom náročným, dlhodobým a jeho korene siahajú v mnohých prípadoch až do obdobia detstva.“* Napriek takýmto tvrdeniam, nevidujeme výskum, ktorý by sa zaoberal vplyvom štýlu výchovy na motiváciu voľby učiteľského povolania cez osobnostné charakteristiky jednotlivca. V tejto podkapitole vypracujeme teoretický podklad, t.j. moderačný model skúmaných premenných. Budeme postupovať od teoretických a empirických konštruktov a formulovať konkrétne predpoklady moderačného modelu a vzťahov medzi jednotlivými premennými.

Moderátory sú premenné, ktoré môžu vzťah medzi dvomi premennými posilniť alebo oslabiť. Tieto premenné priamo ovplyvňujú interakčný vzťah medzi premennou X a Y (Andersson, G., Westin, V., 2008). Tretia premenná sa nazýva moderačná premenná alebo jednoducho moderátor. Účinok moderačnej premennej je charakterizovaný ako štatistická interakcia, ktorá môže byť kvalitatívna alebo kvantitatívna. Je to premenná, ktorá má vplyv na smer a/alebo silu vzťahu medzi závislými a nezávislými premennými. V našom výskume premennú X predstavujú štýly výchovy, premennú Y typy motivácie, kým ako moderátor na vzťah týchto dvoch premenných vplýva/jú dimenzia/e osobnosti (Andersson, G., Westin, V., 2008; Thapa, B., Graefe, A. R., Meyer, L. A., 2005).

Model vplyvu osobnosti a štýlu výchovy vychádza z predpokladu, že výchova má veľký vplyv na formovanie osobnosti (tým, že posilňuje špecifické charakteristiky osobnosti; vyznačené symbolom +) a charakteristiky osobnosti majú vplyv na motiváciu voľby budúceho povolania jedinca (vyznačené symbolom ←; Obrázok 2). Z toho môžeme odvodiť, že určitý štýl výchovy (autoritatívny, autoritársky, sociálno-integračný, indiferentný) modeluje osobnosť s rozdielnym zastúpením miery osobnostných dimenzií (extraverzia, neurotizmus, prítvornosť, svedomitosť a otvorenosť), ktoré majú ako následok vplyv na špecifické motívy (motiváciu) voľby výkonu povolania. Vo výskumnej časti práce sa pokúsime o dosiahnutie týchto teoretických predpokladov, ktoré podporujeme empirickými dôkazmi. Konkrétne predpoklady sú popísané v podkapitole 3.1 a 3.2 a sú vyjadrené pomocou nasledovného modelu (Obrázok 2):

Obrázok 1: Teoretické predpoklady vplyvu štýlov výchovy a osobnostných dimenzií na motiváciu voľby učiteľského povolania (teoretický moderný model).

4 VÝSKUM A VÝSLEDKY

4.1 Ciele a hypotézy výskumu

Hlavným cieľom práce je konfirmácia teoretického modelu, ktorý skúma interakciu medzi tromi skupinami premenných (výchovné štýly, osobnostné dimenzie, motivácia voľby učiteľského povolania). Vzhľadom na komplexnosť a rozsah empirických zámerov, ciele výskumov môžeme diferencovať do dvoch základných kategórií: primárne a sekundárne. V rámci sekundárnych (deskriptívnych) cieľov sa budeme zaoberať popisom sledovaných výskumných premenných. Konkrétne sa snažíme:

- zistiť zastúpenie jednotlivých štýlov výchovy na úrovni celej výskumnej vzorky;
- zistiť mieru jednotlivých dimenzií osobnosti na úrovni celej výskumnej vzorky;
- zistiť mieru jednotlivých typov motivácie (a motívov) voľby učiteľského povolania na úrovni celej výskumnej vzorky;

V rámci primárnych cieľov výskumu sa budeme zaoberať rozdielmi medzi výskumnými skupinami v premenných a vzťahmi medzi premennými. V prvej časti sa zameriame na rozdiely v miere osobnostných dimenzií vzhľadom na výchovné štýly rodičov. Na základe predchádzajúcich výskumov formulujeme nasledovné hypotézy o rozdieloch v miere osobnostných dimenzií u študentov, ktorí boli vychovávaní rozdielnymi výchovnými štýlmi a následne upresňujeme smer hypotéz:

H₁: Predpokladáme, že existuje signifikantný rozdiel v miere osobnostnej dimenzie neurotizmus (NEO-FFI) u študentov, ktorí boli vychovávaní rozdielnymi štýlmi výchovy (DZSVR).

V hypotéze 1 predpokladáme, že študenti vychovávaní autokratickým a indiferentným výchovným štýlom dosiahnu vyššie priemerné skóre v osobnostnej dimenzii neurotizmus, v porovnaní so študentmi, ktorí boli vychovávaní liberálnym a sociálno-integračným štýlom výchovy. V rodinnom prostredí s absenciou slobody, dôvery dominuje autokratický alebo indiferentný výchovný štýl. Ako bolo empiricky dokázané tieto dva výchovné štýly sú vo vzťahu s osobnostnou premennou neurotizmus (Prinz, P. et al., 2009; Huver, R. M. E. et al., 2010).

H₂: *Predpokladáme, že existuje signifikantný rozdiel v miere osobnostnej dimenzie extravertzia (NEO-FFI) u študentov, ktorí boli vychovávaní rozdielnymi štýlmi výchovy (DZSVR).*

V hypotéze 2 predpokladáme, že študenti vychovávaní liberálnym a sociálno-integračným výchovným štýlom dosiahnu vyššie priemerné skóre v osobnostnej dimenzii extravertzia, v porovnaní so študentmi, ktorí boli vychovávaní autokratickým a indiferentným štýlom výchovy. Ako bolo zistené niekoľkými empirickými štúdiami (Huver, R. M. E. et al., 2010; Sleddens, E. F. C. et al., 2014; Maddahi, M. E. et al., 2012), extravertzia koreluje s vyššou úrovňou podpory zo strany rodičov, pozitívnu kontrolou a záporne s negatívnou kontrolou, čiže liberálnym a sociálno-integračným štýlom rodinnej výchovy.

H₃: *Predpokladáme, že študenti, ktorí boli vychovávaní indiferentným štýlom rodinnej výchovy (DZSVR), dosiahnu signifikantne nižšie priemerné skóre v osobnostnej dimenzii otvorenosť voči skúsenosti (NEO-FFI) v porovnaní so študentmi, ktorí boli vychovávaní liberálnym, sociálno-integračným a autokratickým integračným výchovným štýlom.*

Hypotézu 3 sme podporili výskumom S. H. Lasoya et al. (1997) a E. F. C. Sleddensa et al. (2014). Ako bolo zistené v uvedenom výskume, otvorenosť voči skúsenosti vysoko korelovala s podporou, kontrolou a záporne s negatívnou kontrolou (Lasoya, S. H. et al., 1997; Sleddens, E. F. C. et al., 2014). Týmito charakteristikami sa vyznačujú nasledovné výchovné štýly: liberálny (podpora), sociálno-integračný (podpora, pozitívna kontrola) a autokratický (podpora, pozitívna a negatívna kontrola).

H₄: *Predpokladáme, že existuje signifikantný rozdiel v miere osobnostnej dimenzie prítvornosť (NEO-FFI) u študentov, ktorí boli vychovávaní rozdielnymi štýlmi výchovy (DZSVR).*

V hypotéze 4 predpokladáme, že študenti vychovávaní liberálnym a sociálno-integračným výchovným štýlom dosiahnu vyššie priemerné skóre v osobnostnej dimenzii prítvornosť, v porovnaní so študentmi, ktorí boli vychovávaní autokratickým a indiferentným štýlom výchovy. Ako dokazujú empirické diela niekoľkých autorov (Lasoya, S. H. et al., 1997; Sleddens, E. F. C. et al., 2014), prítvornosť koreluje s vyššou úrovňou podpory zo strany rodičov a pozitívnu kontrolou, a záporne s negatívnym afektom, čiže liberálnym a sociálno-integračným štýlom rodinnej výchovy.

H₅: *Predpokladáme, že existuje signifikantný rozdiel v miere osobnostnej dimenzie svedomitosť (NEO-FFI) u študentov, ktorí boli vychovávaní rozdielnymi štýlmi výchovy (DZSVR).*

V hypotéze 5 predpokladáme, že študenti vychovávaní liberálnym a sociálno-integračným výchovným štýlom dosiahnu vyššie priemerné skóre v osobnostnej dimenzii svedomitosť v porovnaní so študentmi, ktorí boli vychovávaní autokratickým a indiferentným štýlom výchovy. Podobne ako sme uviedli v predchádzajúcich predpokladoch, autori S. H. Lasoya et al. (1997) a E. F. C. Sleddens et al. (2014) zistili, že

svedomitosť koreluje s vyššou úrovňou podpory zo strany rodičov a záporne s negatívnou kontrolou, čiže progresívnejší rozvoj tejto osobnostnej dimenzie podporujú liberálny a sociálno-integračný štýl výchovy.

Ďalším primárnym cieľom je zistenie vzťahu medzi osobnostnými dimenziami a motiváciou voľby učiteľského povolania. V rámci vyššie uvedených teoretických a empirických dôkazov o vzťahoch medzi odborným správaním a dimenziami osobnosti očakávame, že vnútorná a altruistická motivácia pre voľbu učiteľského povolania sú spojené s vyšším skóre vo faktore extravergia, otvorenosť voči skúsenosti, svedomitosť a prívetivosť (Jugović, I. et al., 2012). Výskum I. Jugovića et al. (2012) naznačuje, že neurotizmus je vo vzťahu s vonkajšími aspektmi motivácie. Na základe týchto zistení formulujeme nasledovné hypotézy o predikčných vzťahoch medzi dimenziami osobnosti a typmi motivácie voľby učiteľského povolania:

H₆: *Predpokladáme, že osobnostné dimenzie extravergia (H_{6,1}), otvorenosť (H_{6,2}), svedomitosť (H_{6,3}) a prívetivosť (H_{6,4}) sú prediktormi vnútornej motivácie voľby učiteľského povolania.*

H₇: *Predpokladáme, že osobnostné dimenzie extravergia (H_{7,1}), otvorenosť (H_{7,2}), svedomitosť (H_{7,3}) a prívetivosť (H_{7,4}) sú prediktormi altruistickej motivácie voľby učiteľského povolania.*

H₈: *Predpokladáme, že osobnostná dimenzia neurotizmus je prediktorom vonkajšej motivácie voľby učiteľského povolania.*

H₉: *Predpokladáme, že osobnostná dimenzia neurotizmus je prediktorom alternatívnej voľby štúdia učiteľstva.*

Posledným výskumným zámerom je tvorba moderačného modelu vplyvu štýlov výchovy na osobnosť jednotlivca a dimenzií osobnosti na motiváciu voľby učiteľského povolania podľa vyššie uvedených predpokladov.

4.2 Výskumná vzorka

Výskumná vzorka pozostáva z vysokoškolských študentov slovenských univerzít z Nitrianskeho, Bratislavského, Banskobystrického, Prešovského, Trenčianskeho, Trnavského a Žilinského kraja. Do výskumu je zaradených 402 študentov prvých ročníkov bakalárskeho štúdia. Voľba prvých ročníkov vychádza z predpokladu, že u študentov prvých ročníkov prevláda primárna motivácia voľby učiteľského povolania. V akademickom roku 2015/2016 bolo do prvých ročníkov prijatých okolo 3300 študentov. Podľa aproximácie D. W. Morgana a R. V. Krejcie (1970), aby výskumný súbor spĺňal charakteristiky reprezentatívnosti, musí byť do súboru zadrených minimálne 346 respondentov s percentuálnym rozdelením, ktoré zodpovedá veľkosti základného súboru v každom kraji. Uvedené kritérium bolo pri zbere údajov splnené. Z celkového počtu respondentov bolo n=266 študentiek a n=119 študentov (nezaradený n=17) s priemerným vekom M=21,58 rokov. Vzhľadom na použitie dvoch štandardizovaných nástrojov zber a spracovanie dát prebiehalo pod monitorom jednodoborových psychológov od septembra roku 2017 do februára roku 2018. Počas výskumu bolo administrovaných 500 dotazníkov, čo znamená, že návratnosť dotazníkov bola 80,40%. Čas na vyplnenie dotazníka bol približne 80–90 minút.

4.3 Metódy

Za cieľom sofistikovanejších výsledkov štúdie boli volené validizované a štandardizované výskumné nástroje, ktorých vnútorná konzistencia a reliabilita nie je narušená. Pre mapovanie typov výchovy v rodine bol zvolený štandardizovaný *Dotazník na zisťovanie spôsobov výchovy v rodine* od J. Čápa a P. Boscheka (1994), pre zisťovanie dimenzii osobnosti bol zvolený štandardizovaný NEO-FFI päťfaktorový osobnostný inventár od P. T. Costu a R. R. McCrae (Ruisel, I., Halama, P., 2007) a na zisťovanie jednotlivých typov motivácie a motívov voľby učiteľského povolania bola zvolená nami konštruovaná *Škála motivácie voľby učiteľského povolania* (Tomšík, R., Verešová, M., 2016).

4.4 Štatistické spracovanie

Pre opis a propanáciu výskumných dát, zistenie rozdielov, korelácií a predikcií medzi jednotlivými premennými boli použité metódy štatistického programu SPSS (Statistical Package For Social Science ver. 20) a STATA 9 pre Microsoft Windows. Konkrétne boli použité nasledovné metódy deskriptívnej a inferenčnej štatistiky: počet, priemer, štandardná odchýlka, štandardná chyba priemeru, minimum a maximum, MCAR test, Missing Value Analysis (algoritmus Expectation–maximization), Exploračná faktorová analýza, Cronbachovo alfa, Kolmogorovov-Smirnovov test, Breusch-Pagan test, ANOVA, LSD analýza, Eta koeficient, Pearsonov koeficient korelácie a Lineárna regresná analýza.

4.5 Výsledky výskumu

4.5.1 Deskriptívne charakteristiky sledovaných premenných a normalita distribúcie získaných dát

V Tabuľke 3 sú prezentované zistenia o zastúpení jednotlivých štýlov rodinnej výchovy vo výskumnom súbore. Z celkového počtu respondentov (N=402) najväčšiu časť tvorili respondenti vychovávaní indiferentným štýlom rodinnej výchovy 58,7% (n=236). Autokratickým štýlom rodinnej výchovy bolo vychovávaných 15,9% respondentov (n=64). Liberálnym štýlom rodinnej výchovy bolo vychovávaných 13,2% respondentov (n=53), kým najmenšiu časť tvorili respondenti vychovávaní sociálno-integračným štýlom rodinnej výchovy 12,2% (n=49).

Tabuľka 3: Frekvencia výchovných štýlov.

Výchovný štýl	N	%	% ^V	% ^C
Autokratický	64	15,9	15,9	15,9
Liberálny	53	13,2	13,2	29,1
Sociálno-integračný	49	12,2	12,2	41,3
Indiferentný	236	58,7	58,7	100,0
Spolu	402	100,0	100,0	

***Pozn.:** N – počet; %^V – validne %; %^C – kumulatívne %.

V Tabuľke 4 sú prezentované popisné údaje o miere zastúpenia osobnostných dimenzií u respondentov na úrovni celej výskumnej vzorky. Pozorujúc len priemerné skóre zistíme, že študenti učiteľstva dosiahli najvyššie priemerné skóre v dimenzii svedomitosť ($M=31,82$). O približne jeden a pol bodu nižšie boli skórované osobnostné dimenzie extravergia ($M=30,14$) a privetivosť ($M=30,07$). Najnižšie priemerné skóre boli dosiahnuté v dimenziách otvorenosť ($M=27,99$) a neurotizmus ($M=22,28$). V porovnaní so štandardizovanými hodnotami, ktoré v príručke uvádzajú I. Ruisel a P. Halama (2007), neevidujeme signifikantné rozdiely v porovnaní so skóre, ktoré bolo namerané na našej vzorke študentov. Pre vekovú kategóriu jednotlivcov od 15 do 24 rokov, autori uvádzajú nasledovné priemerné skóre pre jednotlivé osobnostné dimenzie: neurotizmus $M=21,87$; extravergia $M=30,05$; otvorenosť voči skúsenosti $M=29,45$; privetivosť $M=29,69$ a svedomitosť $M=29,45$. Najväčší rozdiel zaznamenávame v osobnostných dimenziách otvorenosť voči skúsenosti a svedomitosť, kde študenti učiteľstva dosiahli o približne jeden bod vyššie priemerné skóre v premennej svedomitosť, a o jeden bod nižšie priemerné skóre v premennej otvorenosť voči skúsenosti, v porovnaní so štandardizovanými hodnotami. Ostatné skóre sú porovnateľné (Tabuľka 4).

Tabuľka 4: Deskriptívna štatistika dimenzií osobnosti na úrovni celej výskumnej vzorky.

Dimenzie osobnosti	N	MIN	MAX	M	SEM	SD	S	C
Neurotizmus	402	0	43	22,28	0,403	8,077	0,000	-0,120
Extravergia	402	5	45	30,14	0,326	6,538	-0,297	0,103
Otvorenosť voči skúsenosti	402	4	46	27,99	0,303	6,070	0,246	0,137
Privetivosť	402	16	46	30,07	0,320	6,421	0,235	-0,742
Svedomitosť	402	13	48	31,82	0,336	6,736	0,109	-0,217

***Pozn.:** *N* – počet; *M* – priemer; *MIN* – minimálne získané skóre; *MAX* – maximálne získané skóre; *SEM* – štandardná chyba priemeru; *SD* – štandardná deviácia; *S* – šikmosť; *C* – špicatosť.

V Tabuľke 5 sú prezentované popisné údaje o miere motivácie voľby učiteľského povolania a motívov zahrnutých do SMVUP-4-S modelu na úrovni celej výskumnej vzorky. Priemerné skóre vnútornej motivácie je $M=53,70$, potom nasleduje vonkajšia motivácia $M=43,08$ a altruistická motivácia $M=41,78$. Vzhľadom na to, že skóre typov motivácie nemá rovnaký rozptyl, ich priemery je adekvátnejšie porovnávať vzhľadom na medián, ktorý je pre vnútornú a vonkajšiu motiváciu $MD=46$ a pre altruistickú motiváciu $MD=36$. Pri porovnaní priemerov vzhľadom na medián vidíme, že vnútorné a altruistické motívy boli skórované približne o 5 bodov vyššie, kým vonkajšie motívy dosiahli približne o 6 bodov nižšie priemerné skóre vzhľadom na medián. Celkovo boli najvyššie skórované motívy sebapecpcia učiteľských spôsobilostí ($M=14,78$), pracovný potenciál ($M=14,64$), prosociálne správanie ($M=14,47$) a práca s deťmi ($M=14,62$), ktoré dosiahli priemerné skóre nad $M=14,00$. V rozmedzí bodov 12 až 13 boli skórované motívy záujem ($M=13,25$) a práca s dospievajúcimi ($M=12,47$). Všetky uvedené motívy boli skórované nad medián ($MD=12,00$). Mierne pod hladinu mediánu sa umiestnili motívy predošlé skúsenosti ($M=11,02$), výhody ($M=11,89$) a ovplyvnenie inými ($M=10,90$). Najnižšie skórované motívy boli sociálny status ($M=9,91$) a príjem ($M=10,38$). Faktor alternatívna voľba štúdia bol

skórovaný najnižšie, konkrétne $M=8,80$, čo je v prípade tohto faktoru pozitívne skóre (vzhľadom na ostatné faktory je skóre inverzné).

Tabuľka 5: Deskriptívna štatistika motívov voľby učiteľského povolania na úrovni celej výskumnej vzorky.

Premenné	N	MIN	MAX	M	SEM	SD	S	C
Záujem	402	4,00	20,00	13,25	0,220	4,418	0,007	-0,971
Sebapercepcia učiteľských spôsobilostí	402	4,00	20,00	14,78	0,160	3,210	-0,266	0,008
Pracovný potenciál	402	4,00	20,00	14,64	0,169	3,389	-0,207	-0,386
Predošlé skúsenosti	402	4,00	20,00	11,02	0,244	4,888	0,166	-1,076
Sociálny status	402	4,00	19,00	9,91	0,179	3,586	-0,079	-0,869
Výhody	402	4,00	20,00	11,89	0,176	3,535	0,046	-0,272
Príjem	402	4,00	20,00	10,38	0,189	3,786	-0,019	-0,835
Ovplyvnenie inými	402	4,00	20,00	10,90	0,235	4,727	0,047	-1,087
Práca s deťmi	402	4,00	20,00	14,62	0,225	4,504	-0,365	-0,882
Práca s dospelými	402	4,00	20,00	12,47	0,213	4,264	-0,135	-0,656
Prosociálne správanie	402	4,00	20,00	14,47	0,157	3,155	-0,057	-0,396
Alternatívna voľba	402	4,00	20,00	8,80	0,207	4,143	0,401	-0,958
Vnútna motivácia	402	19,00	80,00	53,70	0,564	11,299	0,102	-0,132
Vonkajšia motivácia	402	19,00	70,00	43,08	0,518	10,390	-0,069	-0,561
Altruistická motivácia	402	16,00	74,00	41,78	0,437	8,753	0,124	0,396

***Pozn.:** *N* – počet; *M* – priemer; *MIN* – minimálne získané skóre; *MAX* – maximálne získané skóre; *SEM* – štandardná chyba priemeru; *SD* – štandardná deviácia; *S* – šikmosť; *C* – špicatosť.

4.5.2 Rozdiely v dimenziách osobnosti študentov vzhľadom na výchovné štýly ich rodičov

V nasledujúcej časti sa zameriame na zistenie rozdielov v miere jednotlivých osobnostných dimenzií študentov učiteľstva vzhľadom na výchovné štýly, ktorými boli vychovávaní zo strany svojich rodičov. Na základe predchádzajúcich testov normality rozdelenia dát sme pre ďalšie analýzy volili neparametrické testy. Konkrétne sme

na komparáciu zvolili ANOVA test. V Tabuľke 6 uvádzame výsledky štatistických analýz. Signifikantný rozdiel medzi výskumnými skupinami bol zistený na úrovni všetkých osobnostných dimenzií dotazníka NEO-FFI na minimálnej hladine štatistickej významnosti <0,001 (Tabuľka 6). Na základe týchto analýz podporujeme hypotézy o rozdieloch v miere osobnostných dimenzií NEO-FFI u študentov vychovávaných rozdielnymi výchovnými štýlmi s tým, že výsledky upresňujeme v ďalšom texte.

Tabuľka 6: Komparácia osobnostných dimenzií (NEO-FFI) vzhľadom na výchovný štýl.

Dimenzia	Výchovný štýl	N	M	SD	df	F	p
Neurotizmus	Autokratický	64	22,48	9,770	3	10,539	<0,001
	Liberálny	53	17,85	8,245			
	Sociálno-integračný	49	19,59	8,261			
	Indiferentný	236	23,78	6,968			
Extraverzia	Autokratický	64	28,45	8,190	3	10,774	<0,001
	Liberálny	53	33,77	5,370			
	Sociálno-integračný	49	32,39	5,287			
	Indiferentný	236	29,32	6,114			
Otvorenosť voči skúsenosti	Autokratický	64	29,27	7,170	3	4,751	<0,001
	Liberálny	53	29,04	5,939			
	Sociálno-integračný	49	29,69	7,687			
	Indiferentný	236	27,06	5,201			
Prívetivosť	Autokratický	64	29,92	7,251	3	20,945	<0,001
	Liberálny	53	35,57	4,167			
	Sociálno-integračný	49	31,59	6,304			
	Indiferentný	236	28,56	5,891			
Svedomitosť	Autokratický	64	31,47	7,067	3	7,560	<0,001
	Liberálny	53	35,28	7,026			
	Sociálno-integračný	49	33,31	5,467			
	Indiferentný	236	30,83	6,544			

***Pozn.:** N – počet; M – priemer; SD – štandardná deviácia; SEM – štandardná chyba priemeru; df – stupne voľnosti; F – ANOVA; p – hladina štatistickej významnosti;

4.5.3 Osobnostné dimenzie extravenzie, otvorenosť a svedomitosť ako prediktory vnútornej motivácie voľby učiteľského povolania

Naším zámerom bolo analyzovať regresné lineárne vzťahy medzi jednotlivými osobnostnými dimenziami meranými dotazníkom NEO-FFI a vnútornou motiváciou voľby

učiteľského povolania na základe teoretických a empirických dôkazov predošlých výskumov (napr. Jugović, I. et al., 2012). Výsledky analýz sú uvedené v Tabuľkách 7 a 8. Predpokladané spojitosti sú vyjadrené prostredníctvom nasledovnej hypotézy:

H₆: *Predpokladáme, že osobnostné dimenzie extravergia (H_{6,1}), otvorenosť (H_{6,2}), svedomitosť (H_{6,3}) a prívetivosť (H_{6,4}) sú prediktormi vnútornej motivácie voľby učiteľského povolania.*

V tabuľke 7 sú uvedené výsledky lineárnej korelácie medzi osobnostnými dimenziami NEO-FFI a vnútornou motiváciou voľby učiteľského povolania. Výsledky analýzy ukazujú, že existuje signifikantný vzťah medzi všetkými osobnostnými dimenziami NEO-FFI a vnútornou motiváciou voľby učiteľského povolania meranou SMVUP-4-S dotazníkom. Konkrétne medzi vnútornou motiváciou voľby učiteľského povolania a osobnostnými dimenziami extravergia ($r=0,396$), otvorenosť ($r=0,248$), prívetivosť ($r=0,262$) a svedomitosť ($r=0,466$) bola zistená kladná korelácia, kým s osobnostnou dimenziou neurotizmus bola zistená záporná korelácia ($r=-0,256$). Všetky uvedené vzťahy sú významné na hladine štatistickej významnosti 0,01.

Tabuľka 7: *Korelácia medzi osobnostnými dimenziami (NEO-FFI) a vnútornou motiváciou voľby učiteľského povolania (SMVUP-4-S).*

Premenná	1	2	3	4	5	10
Neurotizmus	1	-0,442**	-0,143**	-0,198**	-0,234**	-0,256**
Extravergia		1	0,207**	0,385**	0,341**	0,396**
Otvorenosť			1	0,133**	0,194**	0,248**
Prívetivosť				1	0,390**	0,262**
Svedomitosť					1	0,466**
Vnútorná motivácia						1

***. Vzťah je signifikantný na hladine 0,01.*

V tabuľke 8 sú uvedené podrobnosti o celkovej korelácii medzi prediktorom a závislou premenou a miera ich variability. Hladina korelácie medzi prediktorom extravergia a závislou premennou vnútorná motivácia voľby učiteľského povolania je $R=0,466$ a model vysvetľuje približne 22 percent variability. Medzi vnútornou motiváciou voľby učiteľského povolania a premennými svedomitosť a extravergia bol zistený vzťah na hladine $R=0,530$, tento model vysvetľuje približne 28 percent variability. Medzi prediktormi svedomitosť, extravergia a otvorenosť a závislou premennou bol vzťah na hladine $R=0,544$, tento model vysvetľoval približne 30 percent variability. Osobnostné dimenzie svedomitosť ($\beta=0,357$), extravergia ($\beta=0,248$) a otvorenosť ($\beta=0,127$) merané dotazníkom NEO-FFI významne ovplyvňujú vnútornú motiváciu voľby učiteľského povolania študentov učiteľstva, čo potvrdzujú aj teoretické a empirické východiská predošlých štúdií (Jugović, I. et al., 2012). Napriek teoretickým predpokladom bola osobnostná dimenzia prívetivosť vypustená z predikčného modelu. Napriek tomu osobnostná dimenzia prívetivosť signifikantne

korelovala s vnútornou motiváciou voľby učiteľského povolania a na základe týchto výsledkov sme podporili hypotézu č. 6.

Tabuľka 8: Lineárna regresná analýza.

Model	Prediktor	β	Št. β	R	R^2	F	P
1	Svedomitosť	0,782	0,466	0,466	0,217	111,167	<0,001
2	Svedomitosť	0,629	0,375	0,530	0,281	78,015	<0,001
	Extraverzia	0,464	0,268				
3	Svedomitosť	0,599	0,357	0,544	0,296	55,883	<0,001
	Extraverzia	0,429	0,248				
	Otvorenosť	0,237	0,127				

***Pozn.:** β – Beta koeficient; Št. β – štandardizovaný Beta koeficient; R – viacnásobný koeficient korelácie; R^2 – koeficient determinácie; F – hodnota F testu; p – hladina štatistickej významnosti.

4.5.4 Osobnostné dimenzie extravenzie, otvorenosť voči prívetivosti a svedomitosť ako prediktory altruistickej motivácie voľby učiteľského povolania

Naším ďalším zámerom bolo analyzovať regresné lineárne vzťahy medzi osobnostnými dimenziami meranými dotazníkom NEO-FFI a altruistickou voľbou učiteľského povolania na základe teoretických a empirických dôkazov predošlých výskumov (napr. Jugović, I. et al., 2012). Výsledky analýz sú uvedené v Tabuľkách 9 a 10. Predpokladané spojitosti sú vyjadrené prostredníctvom nasledovnej hypotézy:

H₇: Predpokladáme, že osobnostné dimenzie extravenzie (H_{7,1}), otvorenosť (H_{7,2}), svedomitosť (H_{7,3}) a prívetivosť (H_{7,4}) sú prediktormi altruistickej motivácie voľby učiteľského povolania.

V tabuľke 9 sú uvedené výsledky lineárnej korelácie medzi osobnostnými dimenziami NEO-FFI a altruistickou motiváciou voľby učiteľského povolania. Výsledky analýzy ukazujú, že existuje signifikantný vzťah medzi všetkými osobnostnými dimenziami NEO-FFI a altruistickou motiváciou voľby učiteľského povolania (SMVUP-4-S). Konkrétne medzi altruistickou motiváciou voľby učiteľského povolania a osobnostnými dimenziami extravenzie ($r=0,295$), otvorenosť voči skúsenosti ($r=0,208$), prívetivosť ($r=0,272$) a svedomitosť ($r=0,266$) bola zistená kladná korelácia, kým s osobnostnou dimenziou neurotizmus bola zistená záporná korelácia ($r=-0,220$). Všetky uvedené vzťahy sú významné na hladine štatistickej významnosti 0,01.

Tabuľka 9: Korelácia medzi osobnostnými dimenziami (NEO-FFI) a altruistickou motiváciou voľby učiteľského povolania (SMVUP-4-S).

Premenná	1	2	3	4	5	10
Neurotizmus	1	-0,442**	-0,143**	-0,198**	-0,234**	-0,220**
Extraverzia		1	0,207**	0,385**	0,341**	0,295**
Otvorenosť			1	0,133**	0,194**	0,208**
Prívetivosť				1	0,390**	0,272**
Svedomitosť					1	0,266**
Altruistická motivácia						1

****.** Vzt'ah je signifikantný na hladine 0,01.

Hladina korelácie medzi prediktorom extravézia a závislou premennou altruistická motivácia voľby učiteľského povolania je $R=0,295$ a model vysvetľuje približne 9 percent variability. Medzi altruistickou motiváciou voľby učiteľského povolania a premennými extravézia a svedomitosť bol zistený vzt'ah na hladine $R=0,344$, tento model vysvetľuje približne 12 percent variability. Medzi prediktormi extravézia, svedomitosť a otvorenosť voči skúsenosti a závislou premennou bol vzt'ah na hladine $R=0,367$, tento model vysvetľoval približne 13 percent variability. Medzi prediktormi extravézia, svedomitosť, otvorenosť voči skúsenosti, prívetivosť a závislou premennou bol vzt'ah na hladine $R=0,386$ a model vysvetľoval približne 15 percent variability. V rámci lineárnej regresnej analýzy sme zistili, že osobnostné dimenzie extravézia ($\beta=0,172$), svedomitosť ($\beta=0,128$), otvorenosť voči skúsenosti ($\beta=0,129$), a prívetivosť ($\beta=0,139$) sú dobrými prediktormi altruistickej motivácie voľby učiteľského povolania na vzorke vysokoškolských študentov učiteľstva Slovenskej republiky. Dosiahnuté výsledky sú v súlade s predchádzajúcimi výsledkami iných štúdií (napr. Jugović, I. et al., 2012). Na základe týchto výsledkov sme podporili hypotézu č. 7.

Tabuľka 10: Lineárna regresná analýza.

Model	Prediktor	B	Št.β	R	R ²	F	P
1	Extraverzia	0,396	0,295	0,295	0,087	38,254	<0,001
2	Extraverzia	0,310	0,232	0,344	0,118	26,694	<0,001
	Svedomitosť	0,242	0,186				
3	Extraverzia	0,282	0,211	0,367	0,134	20,586	<0,001
	Svedomitosť	0,218	0,168				
	Otvorenosť	0,190	0,132				
4	Extraverzia	0,230	0,172	0,386	0,149	17,423	<0,001
	Svedomitosť	0,166	0,128				
	Otvorenosť	0,186	0,129				
	Prívetivosť	0,190	0,139				

***Pozn.:** β – Beta koeficient; Št.β – štandardizovaný Beta koeficient; R – viacnásobný koeficient korelácie; R² – koeficient determinácie; F – hodnota F testu; p – hladina štatistickej významnosti.

4.5.5 Osobnostné dimenzie neurotizmus, otvorenosť voči skúsenosti a prívetivosť ako prediktory vonkajšej motivácie voľby učiteľského povolania

V nasledovnej podkapitole budeme analyzovať regresný lineárny vzťah medzi jednotlivými osobnostnými dimenziami meranými dotazníkom NEO-FFI a vonkajšou motiváciou voľby učiteľského povolania na základe teoretických a empirických dôkazov predošlých výskumov (napr. Jugović, I. et al., 2012; Furnham, A., Forde, L., Ferrari, K., 1999). Výsledky analýz sú uvedené v Tabuľkách 11 a 12. Predpokladané predikčné spojitosti sú vyjadrené prostredníctvom nasledovnej hypotézy:

H₈: *Predpokladáme, že osobnostná dimenzia neurotizmus je prediktorom vonkajšej motivácie voľby učiteľského povolania.*

V tabuľke 11 sú uvedené výsledky lineárnej korelácie medzi osobnostnými dimenziami NEO-FFI a vonkajšou motiváciou voľby učiteľského povolania. Výsledky analýzy ukazujú, že existuje signifikantný vzťah medzi všetkými osobnostnými dimenziami NEO-FFI a vonkajšou motiváciou voľby učiteľského povolania meranou SMVUP-4-S dotazníkom. Konkrétne medzi vonkajšou motiváciou voľby učiteľského povolania a osobnostnými dimenziami extravergia ($r=-0,134$), otvorenosť voči skúsenosti ($r=-0,251$), prívetivosť ($r=-0,166$) a svedomitosť ($r=-0,152$) bol zistený záporný vzťah, čo znamená, že študenti so silnou vonkajšou motiváciou voľby učiteľského povolania majú znížené uvedené osobnostné dimenzie. S osobnostnou dimenziou neurotizmus bola zistená kladná korelácia ($r=0,192$). Všetky uvedené vzťahy sú významné na hladine štatistickej významnosti 0,01.

Tabuľka 11: *Korelácia medzi osobnostnými dimenziami (NEO-FFI) a vonkajšou motiváciou voľby učiteľského povolania (SMVUP-4-S).*

Premenná	1	2	3	4	5	10
Neurotizmus	1	-0,442**	-0,143**	-0,198**	-0,234**	0,192**
Extraverzia		1	0,207**	0,385**	0,341**	-0,134**
Otvorenosť			1	0,133**	0,194**	-0,251**
Prívetivosť				1	0,390**	-0,166**
Svedomitosť					1	-0,152**
Vonkajšia motivácia						1

****.** *Vzťah je signifikantný na hladine 0,01.*

V tabuľke 12 sú uvedené podrobnosti o celkovej korelácii medzi prediktorom a závislou premenou a miera ich variability. Hladina korelácie medzi prediktorom otvorenosť voči skúsenosti a vonkajšou motiváciou voľby učiteľského povolania je $R=0,251$ a model vysvetľuje približne 6 percent variability. Medzi vonkajšou motiváciou voľby učiteľského povolania a premennými otvorenosť voči skúsenosti a neurotizmus bol zistený vzťah na hladine $R=0,296$, tento model vysvetľuje približne 9 percent variability. Medzi prediktormi otvorenosť voči skúsenosti, neurotizmus a prívetivosť a závislou premennou bol vzťah na hladine $R=0,315$, tento model vysvetľoval približne 10 percent variability. Pomocou lineárnej regresnej analýzy sme zistili, že osobnostné dimenzie otvorenosť voči skúsenosti ($\beta=-0,2016$), neurotizmus ($\beta=0,139$) a prívetivosť ($\beta=-0,109$) signifikantne prispievajú k predikcii vonkajšej motivácie voľby učiteľského povolania u študentov

učiteľstva. Napriek predpokladom ako prediktory vonkajšej motivácie voľby učiteľského povolania sú aj osobnostné dimenzie otvorenosť voči skúsenosti a prívetivosť, avšak predikcia je záporná (čiže úzkoprsosť a nepružnosť). Čo znamená, že vyššie skóre neurotizmu a nižšie skóre otvorenosti a prívetivosti zapríčiňuje voľbu učiteľského povolania pod vplyvom vonkajšej motivácie. Na základe týchto výsledkov sme podporili hypotézu č. 8.

Tabuľka 12: Lineárna regresná analýza.

Model	Prediktor	β	Št. β	R	R^2	F	P
1	Otvorenosť	-0,430	-0,251	0,251	0,063	26,880	<0,001
2	Otvorenosť	-0,391	-0,228	0,296	0,088	19,210	<0,001
	Neurotizmus	0,205	0,159				
3	Otvorenosť	-0,371	-0,216	0,315	0,099	14,605	<0,001
	Neurotizmus	0,179	0,139				
	Prívetivosť	-0,177	-0,109				

***Pozn.:** β – Beta koeficient; Št. β – štandardizovaný Beta koeficient; R – viacnásobný koeficient korelácie; R^2 – koeficient determinácie; F – hodnota F testu; p – hladina štatistickej významnosti.

5 DISKUSIA, ZÁVERY A IMPLIKÁCIE PRE PRAX

V prvej časti diskusie sa snažíme naplniť sekundárne ciele výskumu, čiže odpovedať na otázky: Aké je zastúpenie jednotlivých štýlov výchovy na úrovni celej výskumnej vzorky?; Akú mieru jednotlivých dimenzií osobnosti získali študenti?; A akú mieru jednotlivých typov motivácie (a motívov) voľby učiteľského povolania získali študenti? V nasledovnej podkapitole sa zameriame na funkčnosť modelu a na interpretáciu nami zistených modelov.

Štýly výchovy v rodine sme posudzovali DZSVR dotazníkom, ktorý umožňuje mapovať štýly rodinnej výchovy pomocou štyroch všeobecne uvádzaných, výchovných štýlov. Výsledky ukazujú, že najväčšia časť respondentov boli vychovávaní indiferentným výchovným štýlom (až 58,7%), kým percentuálne hodnoty ostatných výchovných štýlov boli signifikantne menšie (autokratický 15,9%; liberálny 13,2%; sociálno-integračný 12,2%). Ako sme uviedli v predošlej kapitole, v porovnaní so štandardizovanými hodnotami, ktoré uvádzajú J. Čáp a P. Boschek (1994), hodnoty zistené v našom výskume sú veľmi podobné. Minimálne rozdiely sú zapríčinené špecifickou výskumnou vzorkou, ale najpravdepodobnejšie faktorom času, vzhľadom na to, že štandardizácia dotazníka J. Čápa a P. Boscheka prebiehala v roku 1993/1994. Komparácia výchovných štýlov s ostatnými výskumami je pomerne náročná, vzhľadom na to, že boli používané rôzne výskumné nástroje, ktorých výsledné výskumné premenné nemajú rovnaké nastavenie ako DZSVR dotazník (primárne zahraničné výskumy, ktorých výsledné výskumné premenné nie sú konkrétne vyhranené výchovné štýly, ale skôr prístupy rodiča k dieťaťu). K. Mayerová (2013) na vzorke stredoškolských študentov skúmala výchovné štýly pomocou DZSVR dotazníka. Autorka taktiež zistila výraznú prevahu indiferentnej výchovy (45,85%), kým ostatné výchovné štýly mali signifikantne nižší podiel, konkrétne: autokratický 18,13%; liberálny 24,35%; sociálno-integračný 11,66%. Tieto výsledky sú v súlade aj so staršími štúdiami, ako napr. výskum J. Oravcovej (2005) a Z. Vašašovej (2005), ktoré zhodne dospeli k tomu, že v rodinách sa v rámci DZSVR modelu najviac stretávame s jednotlivcami, ktorí boli vychovávaní indiferentným výchovným štýlom. Ako uvádzajú aj autorky, táto skutočnosť je logickým následkom vzhľadom na to, že existuje menšia pravdepodobnosť, že obidvaja rodičia budú mať rovnaké výchovné riadenie. Následkom toho je veľký počet študentov vychovávaných indiferentným výchovným štýlom.

Ďalšie premenné, o ktorých sa zmienime, sú osobnostné dimenzie študentov učiteľstva. Na vzorke študentov učiteľstva sme zistili rôzne miery jednotlivých osobnostných dimenzií. Najvyššie bola skórovaná svedomitosť, následne prívetivosť a extraverezia, nižšie skóre v porovnaní s predchádzajúcimi získala osobnostná dimenzia otvorenosť voči skúsenosti, kým neurotizmus získal najnižšie priemerné skóre. V porovnaní so štandardizovanými hodnotami (Ruisel, I., Halama, P., 2007) evidujeme, že neurotizmus, extraverezia a prívetivosť na našej vzorke dosiahli takmer totožné priemerné hodnoty. Ako pozitívny vnímame fakt, že svedomitosť na našej vzorke bola o približne dva body vyššia, čo sme predpokladali vzhľadom na nastavenie výskumnej vzorky. Avšak otvorenosť voči skúsenosti bola o približne dva body nižšia v porovnaní so štandardizovanými hodnotami. Vzhľadom na to, že naša výskumná vzorka pozostáva výlučne zo študentov špecifického študijného programu, je zaujímavá komparácia so študentmi na vysokých školách vo všeobecnosti. Takýto výskum realizovala E. Barbiriková (2010) na reprezentatívnej výskumnej vzorke (N=1178) študentov všetkých študijných programov. V porovnaní s týmito výsledkami konštatujeme, že sa študenti učiteľstva v našej výskumnej vzorke odlišujú vyšším skóre v osobnostnej dimenzii svedomitosť, ostatné skóre sú porovnateľné, resp. existujú len zanedbateľné rozdiely medzi

priemernými hodnotami. Naše výsledky podporujú aj výsledky zistené vo výskume M. Verešovej (2015) na vzorke študentov učiteľstva, čiže zistené priemerné hodnoty sú porovnateľné. Vzhľadom na to, že naše hypotézy sú postavené primárne na výskumoch realizovaných v zahraničí, v tejto časti porovnáme aj niektoré výsledky vzťahujúce sa na túto problematiku, napríklad výskum I. Jugovića et al. (2012). Tento výskum bol realizovaný na vzorke chorvátskych študentov a výsledky, konkrétne miery osobnostných dimenzií chorvátskych študentov učiteľstva sú podobné ako u slovenských študentov. V tomto aj v našom výskume boli najvyššie skórované dimenzie privetivosť, otvorenosť voči skúsenosti, extravergia a svedomitosť. Neurotizmus získal signifikantne nižšie priemerné skóre. Jediný rozdiel evidujeme v tom, že slovenskí študenti preukázali silnú svedomitosť a nižšiu privetivosť, kým u chorvátskych študentov je to naopak – najvyššie bola skórovaná privetivosť a bola preukázaná slabšia svedomitosť. Rovnaké skóre boli získané aj na vzorke austrálskych študentov (Kim, L., Ilan, D., MacCann, C., 2017). Napriek tomu je miera rozdielov medzi dimenziami aj na našej vzorke minimálna, nepočítajúc s osobnostnou dimenziou neurotizmus. Presná komparácia priemerov nie je možná, vzhľadom na to, že bola použitá iná verzia Big Five inventára. Adekvátnejšia komparácia je možná napríklad s výskumom G. Dijgićovej et al. (2014). V tomto výskume boli na vzorke srbských študentov učiteľstva tiež merané osobnostné dimenzie pomocou NEO-FFI inventára. Rozdiely medzi slovenskými a srbskými študentmi v tomto prípade sú veľmi výrazné. V osobnostnej dimenzii extravergia neevidujeme rozdiel, avšak srbskí študenti v osobnostných dimenziách svedomitosť a privetivosť dosiahli o približne 6 bodov vyššie priemerné skóre, v dimenzii otvorenosť voči skúsenosti o približne 12 bodov vyššie priemerné skóre a v osobnostnej dimenzii neurotizmus o približne 4 body nižšie priemerné skóre. Predpokladáme, že je to zapríčinené systémom školstva, v Srbsku je rigoróznnejšia selekcia študentov pri nástupe na vysoké školy, taktiež je vysoké školstvo poplatnené a otvára sa menej študijných miest, čo sa odráža aj vo výskumných výsledkoch. Menej výrazné rozdiely evidujeme aj s indickými študentmi učiteľstva (Venkat, R., Raghvendra, S., 2014), v porovnaní so slovenskými. Hladina neurotizmu, svedomitosti a privetivosti je porovnateľná, avšak indickí študenti dosiahli o 8 bodov vyššie skóre v otvorenosti voči skúsenosti, ale o 3 body nižšie priemerné skóre v extravertzii. Kým napríklad hladiny osobnostných dimenzií v porovnaní so študentmi učiteľstva v Litve sú takmer totožné (Liniauskaitė, A. et al., 2011). Tieto výsledky poukazujú na fakt, že existujú medzištátne rozdiely medzi študentmi učiteľstva, či z dôvodu systému vzdelávania, alebo sú rozdiely determinované socio-kultúrnym zázemím. Avšak musíme konštatovať, že slovenskí študenti preukázali vo väčšine prípadov nižšiu mieru osobnostných dimenzií, napriek tomu miera týchto osobnostných dimenzií je v norme v porovnaní so štandardizovanými hodnotami.

Výsledky, ktoré boli zistené pri analyzovaní motivácie a motívov voľby učiteľského povolania, môžeme považovať za uspokojivé. Najvyššie skórované typy motivácie voľby učiteľského povolania sú vnútorné a altruistické, čo znamená, že väčšina študentov si volila toto povolanie pod vplyvom týchto typov motivácie. Vonkajšie motívy a alternatívna voľba štúdia učiteľstva sú skórované signifikantne nižšie, čo je tiež pozitívny výsledok. Keď sa pozrieme na jednotlivé motívy, výrazne dominujú altruistické motívy a potom vnútorné. Iba jeden vnútorný motív dosiahol nižšie skóre v porovnaní s ostatnými vnútornými a altruistickými motívmi, a to sebapecpencia učiteľských spôsobilostí. Považujeme tento výsledok za logický následok, lebo predpokladáme, že len malá skupina študentov študovali na stredných pedagogických školách, alebo mali priame skúsenosti s profesionálnou výchovou a vzdelávaním. Napriek tomu, že vnútorné motívy sú nízko skórované, hladina priemerného skóre je len niekoľko bodov pod medián. Najvyššie skóre dosiahli výhody

pedagogického zamestnanca. Ako bolo zistené aj naším predchádzajúcim prieskumom, študenti vidia výhody v učiteľskom povolani najviac v školských prázdninách, kde svoje pracovné voľno môžu využiť pre súkromné aktivity (viac času s rodinou, výlety, cestovanie a pod.). Tieto výsledky boli zistené aj na vzorke austrálskych študentov (Wattová, H. M. G., Richardson, P. W., 2010). Zaujímavá je komparácia s výsledkami predchádzajúcich výskumov, ktoré boli realizované na československom území, napriek tomu, že neexistuje výskumný nástroj, ktorý by nám umožňoval konzistentnú komparáciu všetkých motívov. Napríklad B. Kasáčová v roku 1998 zistila, že až 44,6% študentov túžili stať sa učiteľom od detstva. V našom výskume to bolo 29,4%, čo je síce signifikantný pokles, ale ide o komparáciu výsledkov s veľkým časovým posunom. Ďalej B. Kasáčová uvádza, že 10% z celkového počtu študentov uviedli, že stredoškolské štúdium bolo hlavným motívom voľby učiteľského povolania, kým na našej výskumnej vzorke 15% študentov uviedlo, že počas stredoškolského štúdia absolvovali pedagogickú prax. Tento výsledok považujeme za priaznivý a objektívny, vzhľadom na to, že časom vzniklo niekoľko stredných pedagogických škôl, tým pádom sa navýšil aj počet študentov s pedagogickými skúsenosťami.

Ďalšie motívy, ktoré budeme porovnávať sú altruistické motívy. Na význam týchto motívov poukázal J. Hřebíček už v roku 1995. V jeho výskume uchádzači o štúdium najčastejšie uvádzali nasledovné motívy, prečo si zvolili práve túto profesiu: záujem o prácu s deťmi; možnosť pre tvorivú a pestrú prácu; možnosť celoživotného vzdelávania (v našom výskume tiež vysoko skórovaný motív). Je zaujímavé, že tieto motívy sú stále najvyššie skórovanými motívmi voľby učiteľského povolania. V našom výskume motív záujmu práce s deťmi a prosociálne správanie boli skórované najvyššie. Ako uvádza J. Hřebíček (1995), prosociálne správanie, ktoré je nevyhnutnou črtou osobnosti učiteľa, aby svoju prácu mohol úspešne vykonávať a túžba pracovať s deťmi a dospelákmi, sú často frekventované, pretože učitelia vidia možnosti uplatniť a posunúť svoje vedomosti iným a pracovať tvorivo. Toto potvrdzujú aj výsledky nášho výskumu, konkrétne 18,9% uchádzačov mali skóre vo vysokom pásme altruistickej motivácie, až 69,7% v stredom pásme a iba 11,4% v nízkom pásme. Vo vonkajších motívoch evidujeme najväčší rozdiel v porovnaní s predchádzajúcimi štúdiami. Komparačný výskum realizoval aj J. Musil (1999) s výsledkami výskumu J. Gráca z roku 1973 (In Musil, J., 1973). V porovnaní s predchádzajúcimi uvedenými štúdiami evidujeme nasledujúce zmeny: v roku 1973 bol na prvom mieste motív sociálnej prestíže, respondenti z roku 1999 uvádzali ako hlavný motív vplyv druhých osôb (želania rodičov, vplyv priateľov). V našej štúdii sa tieto motívy umiestnili medzi poslednými miestami; vo výskume J. Musila (1999) boli na štvrtom mieste egocentrické motívy – posilnenie sebavedomia, vlastné uspokojenie, výhody (v roku 1973 to bolo 3. miesto); ako bolo uvedené v texte vyššie, vonkajšie motívy boli v našej štúdii umiestnené na posledných priečkach. Jedinú totožnosť evidujeme s alternatívnou voľbou štúdia učiteľstva, ktorá bola umiestnená na poslednom mieste vo všetkých troch výskumoch, čo považujeme za pozitívny výsledok. S. Kariková na základe výskumu uvádza, že v roku 2009 si približne jedna tretina vybrala učiteľské povolanie ako náhradné riešenie, kým na našej vzorke to bolo 22,9%. Komparáciou výsledkov výskumu je jednoznačne viditeľné, že prestíž učiteľského povolania klesá, dnes sú v ponuke iné študijné programy, ktoré po absolvovaní ponúkajú lukratívnejšie pracovné pozície. Tieto výsledky sa odzrkadlili na všetkých vonkajších motívoch. Pri komparácii nami zistených výsledkov s aktuálnejšími výskumami realizovanými v ostatných krajinách neevidujeme veľké rozdiely, avšak na výsledkoch sú viditeľné socio-kultúrne rozdiely. V nasledujúcom texte porovnáme naše výsledky s výsledkami, ktoré boli zistené v rozličných socio-kultúrnych oblastiach. Výskum v Chorvátsku realizoval I. Jugović et al.

(2012). Výsledky výskumu sú totožné s našimi výsledkami. Altruistické motívy boli skórované najvyššie, ďalej nasledovali vnútorné a vonkajšie motívy, a na poslednom mieste bola alternatívna voľba štúdia učiteľstva. V porovnaní s východnejším socio-kultúrnym prostredím sú výsledky o niečo rozdielnejšie. A. Kılınç et al. (2012) skúmal motívy voľby povolania na vzorke tureckých študentov. Podobne ako aj u nás, najvyššie boli skórované vnútorné a altruistické motívy, a najnižšie vonkajšie motívy, okrem motívu výhody zamestnania, ktorý bol umiestnený na štvrtom mieste z dvanástich posudzovaných motívov. Najsystematickejšie však motívy voľby učiteľského povolania boli skúmané v Spojených štátoch a Austrálii. Ako zistili H. M. G. Wattová a P. W. Richardson (2012), pri komparácii týchto dvoch vzoriek študentov boli, podobne aj u nás, altruistické motívy skórované najvyššie, ďalej nasledovali vnútorné a vonkajšie motívy ako najnižšie skórované. Avšak napriek tomu, austrálski študenti prejavili nižšie priemerné skóre v altruistických motívoch v porovnaní s americkými, kým výsledky nášho výskumu sú totožné ako na vzorke amerických študentov. Tieto výsledky považujeme za uspokojivé vzhľadom na deskriptívne výsledky predchádzajúcich premenných nášho výskumu, konkrétne veľký počet študentov vychovávaných indiferentným výchovným štýlom a miera osobnostných dimenzií, ktorá sa nevýrazne pohybuje okolo štandardizovaného priemeru.

5.1 Implikácie pre prax

Napriek tomu, že má naša práca primárne výskumno-exploračný charakter, prostredníctvom ktorého sme overovali teoretické a empirické východiská a snažili sa prehĺbiť teoretické základy pedagogiky a vedné disciplíny súvisiace s danou témou, vidíme aj prínos našich výsledkov do praxe. Výsledky analýz vidíme ako uplatniteľné nielen v rámci pedagogických disciplín, ale aj mimo rámca pedagogických disciplín. Teória a empiria dizertačnej práce ponúka implementáciu nových poznatkov do teórie pedeutológie, pedagogiky rodinnej výchovy a vysokoškolskej pedagogiky. Výskumom poukazujeme na vplyv jednotlivých štýlov rodinnej výchovy na formovanie osobnosti dieťaťa a na jeho profesijnú orientáciu. Výsledky práce umožňujú lepši a komplexnejší náhľad do osobnosti učiteľa a jeho profesijnej dráhy s akcentom na výber a motiváciu voľby učiteľského povolania. Výsledky práce primárne upriamujú pozornosť na dôležitosť osobnosti pri voľbe povolania. Týmto smerom vidíme aj najprínosnejšie implikácie pre prax, najmä v rovine preventívnej a v rovine nápravnej; alebo z časového hľadiska: pred nástupom na štúdium, v priebehu štúdia a v pedagogickej praxi:

- A. Selekcia študentov: vzhľadom na výsledky výskumu, ktoré poukazujú, že osobnostné dimenzie sú prediktorom motivácie voľby učiteľského povolania, vidíme využitie SMVUP-4-S modelu (dotazníka) pri prijímacom konaní na vysokoškolské štúdium. Položky a faktory implementované do SMVUP-4-S modelu môžu slúžiť vysokoškolským pedagógom ako vzor pri prijímacom pohovore, na základe ktorých je možné zistiť motiváciu voľby učiteľského povolania a uprednostniť študentov so silnou vnútornou a altruistickou motiváciou na vysokoškolské štúdium. Takáto diagnostika motivácie voľby povolania, či už prostredníctvom pohovoru, alebo motivačného listu, je v zahraničí bežná. Na význam diagnostiky motivácie poukázali aj empirické štúdie, ktoré uvádzajú, že motivácia je v úzkom vzťahu so spokojnosťou s výberom povolania (Shabbir, M., 2014), s konštruktom self-efficacy, profesijnou angažovanosťou a vnímaním vzdelávacieho prostredia (Canrinusa, E. T., Fokkens-Bruinsma, M., 2011). Ako

uvádzajú vyššie spomenuté štúdie, pri prijímacom konaní by sa na 40% mala posudzovať školská úspešnosť a na 60% motivácia voľby povolania.

- B.** Rozvoj požadovaných vlastností v priebehu štúdia alebo v praxi: vzhľadom na to, že vo väčšine prípadov sa na slovenských univerzitách (konkrétne učiteľské programy) nerealizuje prijímací pohovor, ani iné formy prijímacieho konania okrem posudzovania stredoškolskej úspešnosti, na vysoké školy nastupujú študenti s rôznymi osobnostnými charakteristikami (ako aj bolo výskumne dokázané – hodnoty osobnostných dimenzií sú porovnateľné so štandardizovanými hodnotami). Sme názoru, že v takomto prípade by sa mal väčší dôraz klásť na rozvoj profesijných a osobnostných vlastností študentov v priebehu štúdia alebo (aj) v pedagogickej praxi, napríklad uvádzajúcim učiteľom (na vysokých školách psychológmi, či inými odborníkmi z oblasti). Rozvoj osobnostných charakteristík by sa mohol realizovať prostredníctvom výcvikov, na ktorých by sa posilňovala psychická odolnosť, sebadôvera, asertivita a prosociálne správanie, prejav, manažérske zručnosti, či motivácia k výkonu. Týmto spôsobom by sa mohli posilniť hlavne osobnostné dimenzie extravergia, otvorenosť, priateľnosť a emocionálna stabilita, ako aj iné profesijné vlastnosti (ako napr. strategické myslenie, tvorivé myslenie a flexibilné myslenie; Pisoňová, M., 2014).

ABSTRAKT

Práca sa zoberá vplyvom štýlu rodinnej výchovy a osobnostných dimenzií na motiváciu výberu učiteľského povolania. Štúdia poskytuje komplexnejší pohľad na vzájomnú interakciu fenoménov – vplyv štýlu výchovy na osobnostné dimenzie budúcich učiteľov a vplyv osobnostných dimenzií na motiváciu voľby učiteľského povolania. Na základe teoretických a empirických tvrdení predpokladáme, že výchovný štýl v rodine a charakteristika osobnosti ovplyvňujú výber budúceho povolania jednotlivca. Čiastkový predpoklad, že štýl výchovy ovplyvňuje výber povolania, overujeme pomocou *Dotazníka na zisťovanie spôsobov výchovy v rodine (DZSVR)*. Podmienenosť vplyvu osobnostných charakteristík na výber povolania skúmame pomocou *NEO osobnostného inventára*. Pomocou *SMVUP-4-S* škály skúmame typy motivácie voľby učiteľského povolania, kde predpokladáme, že existuje vzťah medzi výchovnými štýlmi a osobnostnými charakteristikami a jednotlivými typmi motivácie voľby učiteľského povolania. Hypotézy boli overované na vzorke 402 vysokoškolských študentov Slovenskej republiky. Na základe štatistických analýzy boli zistené významné rozdiely v miere osobnostných dimenzií vzhľadom na výchovné štýly v rodine. Vo výskume bolo taktiež zistené, že osobnostné dimenzie sú prediktory motivácie voľby učiteľského povolania.

ABSTRACT

The work deals with impact of parenting styles and personality dimensions on motivation of choice of the teaching profession. The study provides a more comprehensive view of the mutual interaction of the phenomenon – the influence of the parenting styles on the personality dimensions of future teachers, and the influence of personality dimensions on motivation of choosing teaching profession. We assume, based on theoretical and empirical findings, that the parenting style and personality characteristics influence the choice of the future occupation of the each individual. For detecting parenting styles among teacher trainees we use DZSVR questionnaire, for detecting personality dimensions we use the NEO Five Factor inventory, and the SMVUP-4-S for detecting motivation of choosing the teacher profession. We assume that the individual parenting styles and personality characteristics have influence on individual types of motivation of choosing the teacher's profession. Hypotheses were verified on a sample of 402 university students of the Slovak Republic. Based on statistical analyzes significant differences in personality dimensions have been identified with regard to the parenting styles. Research has also found that personality dimensions are predictors of motivation for choosing teaching as a profession.

VÝBER POUŽITÉJ LITERATURY

- ALLPORT, G. W. 2004. *O povaze předsudků*. Praha : Prostor. 574 p. ISBN 80-7260-125-3.
- ČÁP, J., BOSCHEK, P. 2000. Trojdimenzionální substruktura osobnosti a její vztah k stylům rodinné výchovy. *Československá psychologie*, roč. 44, č. 2.
- ČÁP, J. 1993. *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha : Karolinum, 415 p.
- ČÁP, J., BOSCHEK, P. 1994. *Dotazník pro zjišťování způsobu výchovy v rodině*. Příručka. Bratislava : Psychodiagnostika, s. r. o.
- ČÁP, J., MAREŠ, J. 2001. *Psychologie pro učitele*. Praha : Portál, 2001. 656 p. ISBN 80-7178-463-X.
- EMMERICH, W., ROCK, D. A., TRAPANI, C. S. 2006. Personality in relation to occupational outcomes among established teachers. *Journal of Research in Personality*, vol. 40, pp. 501–528.
- EROS, J. 2011. The Career Cycle and the Second Stage of Teaching: Implications for Policy and Professional Development. *Arts Education Policy Review*, vol. 112, no. 2, pp. 65–70.
- FURNHAM, A., FORDE, L., FERRARI, K. 1999. Personality and work motivation. *Personality and Individual Differences*, vol. 26, pp. 1035–1043.
- GAVORA, P. 2001. Životný príbeh učiteľa: metodologické hľadiská výskumu. *Pedagogická revue*, roč. 53, č. 3, s. 217–236.
- GAVORA, P. 2002. Rozhodnutie stať sa učiteľom – pohľad kvalitatívneho výskumu. *Pedagogická revue*, roč. 54, č. 3, s. 240–256.
- HAVLÍK, R. 1995. Motivace k učitel'skému povolání. *Pedagogika*, roč. 45, č. 2, s. 154–164.
- HŘEBÍČKOVÁ, M. 2004. *NEO osobnostní inventář. Příručka*. Praha : Testcentrum. ISBN 80-86471-27-6.
- HUPKOVÁ, M., PETLÁK, E. 2004. *Sebareflexia a kompetencie v práci učiteľa*. Bratislava : Iris. 129 s. ISBN 80-89018-77-7.
- CHEN, S. C. WU, M. C. CHEN, C. H. 2010. Employee's Personality Traits, Work Motivation and Innovative Behavior in Marine Tourism Industry. *Journal Of Service Science & Management*, vol. 2010, no. 3, pp. 198–205.
- JUDGE, T. A., HELLER, D., MOUNT, M. K. 2002. Five-factor model of personality and job satisfaction: A meta-analysis. *Journal of Applied Psychology*, vol. 87, pp. 395–404.
- JUGOVIĆ, I. et al. 2012. Motivation and personality of preservice teachers in Croatia. *Asia-Pacific Journal od Teacher Education*, vol. 40, no. 3, pp. 271–287.
- KARIKOVÁ, S. 1999. *Osobnosť učiteľa*. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela.
- KARIKOVÁ, S. 2004. *Špecifika profesijnej dráhy učiteľiek*. MPC : Prešov, 53 s. ISBN 80-8045-357-7.

- KASÁČOVÁ, B. 1996. Očakávania a predstavy študentov učiteľstva 1. stupňa ZŠ a ich postoje k pedagogicko-psychologickej príprave. *Pedagogická revue*, roč. 48, č. 7/8, s. 311–317.
- KASÁČOVÁ, B. 2001. Stávanie sa učiteľom ako proces zmeny a jeho reflexia. In: *Vzdělávat učitele*. Brno: Paido, s. 36–45.
- KASÁČOVÁ, B. 2003. Učiteľská profesia a jej dimenzie. In: *Biodromálne premeny učiteľa – učiteľ v premenách času*. Prešov: FFPV, s. 23–41.
- KASÁČOVÁ, B. 2004. *Učiteľská profesia v trendoch teórie a praxe*. Prešov : Metodicko – pedagogické centrum v Prešove. ISBN 80-8045-352-7.
- KASÁČOVÁ, B. 2017. Učiteľská profesia a jej dimenzie. *Studia scientifica facultatis paedagogicae*, roč. 16, č. 1, s. 88–97.
- KOLLÁRIKOVÁ, Z. 1993. Fázy utvárania učiteľskej profesie. *Pedagogická revue*, roč. 45, č. 9/10, s. 483–493.
- KYRIACOU, C., COULTHARD, M. 2000. Undergraduates' views of teaching as a career choice. *Journal of Education for Teaching*, vol. 26, no. 2, pp. 117–126.
- PISOŇOVÁ, M. 2014. *Školský manažment pre študijné odbory učiteľstva a prípravu vedúcich pedagogických zamestnancov*. Bratislava: Univerzita Komenského.
- PISOŇOVÁ, M. 2017. Rozvoj profesijných kompetencií učiteľov v Slovenskej republike prostredníctvom aktualizácie vzdelávania. *Lifelong Learning*, roč. 7, č. 1, s. 92–117.
- PORUBSKÁ, G. 1994. Profesionálna orientácia a výber uchádzačov na štúdium učiteľstva pre 1. stupeň ZŠ. In: *Zborník príspevkov "Problémy vzdelávania učiteľov 1. stupňa ZŠ"*. B. Bystrica : PF UMB, s. 59–63.
- ŠAHIN, A. 2014. In–depth Analysis of How Prospective Social Studies Teachers Make Sense of Their Career Choice Decisions. *Educational Sciences: Theory & Practice*, vol. 14, no.3, pp. 981–994.
- ŠATÁNEK, J. 2005. *Rodinné prostredie ako faktor socializácie a personalizácie osobnosti dieťaťa*. Banská Bystrica : UMB FHV. 176 s. ISBN 80–8083–015–0.
- ŠRAMOVÁ, B. 2006. Štýly identity adolescentov a výchovný štýl v rodine. *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, roč. 41, č. 1, s. 3–14.
- VEREŠOVÁ, M., HUŠVÉTYOVÁ, J. 2005. Štýly rodinnej výchovy a rizikové správanie dievčat a chlapcov v období puberty. *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, roč. 40, č. 1. s. 17–30.
- VIŠŇOVSKÝ, Ľ., KAČÁNI, V. a kol. 2001. *Základy školskej pedagogiky*. Bratislava : IRIS, 227 s. ISBN 80-89018-25-4.
- WATT, H. M. G., RICHARDSON, P. W. 2007. Motivational factors influencing teaching as a career choice: Development and validation of the FIT–Choice scale. *The Journal of Experimental Education*, vol. 75, no. 3, pp. 167–202.

WATT, H. M. G., RICHARDSON, P. 2007. Motivational Factors Influencing Teaching as a Career Choice: Development and Validation of the FIT–Choice Scale. *The Journal of Experimental Education*, vol. 75, no. 3, pp. 167–202.

WATT, H. M. G., RICHARDSON, P. W. 2010. Current and future directions in teacher motivation research. In: T. C. Urdan, S. A. Karabenick (Eds.), *The decade ahead: Applications and contexts of motivation and achievement; Advances in Motivation and Achievement*. Bingley : Emerald, pp.139–173.

ZELINA, M. 1990. Osobnosť učiteľa. *Pedagogické revue*, roč. 42, č. 3, s. 197–207.

ZELINA, M. 1996. *Stratégie a metódy rozvoja osobnosti dieťaťa*. Bratislava: IRIS. 230 s. ISBN 80-967013-4-7.

ZELINA, M., ZELINOVÁ, M. 1997. *Tvorivý učiteľ*. Bratislava : MC. ISBN 80-7164-192-8.

ZELINA, M. 1994. Rodinná výchova. *Pedagogická revue*, roč. 46, č. 5–6.

ZELINA, M. 2011. *Stratégie a metódy rozvoja osobnosti dieťaťa*. Bratislava: IRIS. 241 s.

PREHEAD PUBLIKAČNEJ ČINNOSTI DOKTORANDA

Skupina A1 - Knižné publikácie charakteru vedeckej monografie (AAA, AAB, ABA, ABB, ABC, ABD)

Počet záznamov: 3

AAA Vedecké monografie vydané v zahraničných vydavateľstvách (1)

ABD Kapitoly vo vedeckých monografiách vydané v domácich vydavateľstvách (2)

Skupina A2 - Ostatné knižné publikácie (ACA, ACB, BAA, BAB, BCB, BCI, EAI, CAA, CAB, EAJ, FAI)

Počet záznamov: 3

ACB Vysokoškolské učebnice vydané v domácich vydavateľstvách (2)

FAI Redakčné a zostavovateľské práce (1)

Skupina B - Publikácie v karentovaných vedeckých časopisoch a autorské osvedčenia, patenty a objavy (ADC, ADD, AEG, AEH, BDC, BDD, CDC, CDD, AGJ)

Počet záznamov: 1

ADC Vedecké práce v zahraničných karentovaných časopisoch (1)

Skupina C - Ostatné recenzované publikácie (ACC, ACD, ADE, ADF, AEC, AED, AFA, AFB, AFC, AFD, AFE, AFF, AFG, AFH, BBA, BBB, BCK, BDA, BDB, BDE, BDF, BEC, BED, BFA, BFB, BGH, CDE, CDF)

Počet záznamov: 54

ADE Vedecké práce v zahraničných nekarentovaných časopisoch (6)
 ADF Vedecké práce v domácich nekarentovaných časopisoch (13)
 AED Vedecké práce v domácich recenzovaných zborníkoch (1)
 AFA Publikované pozvané referáty na zahraničných vedeckých konferenciách (1)
 AFC Publikované príspevky na zahraničných vedeckých konferenciách (8)
 AFD Publikované príspevky na domácich vedeckých konferenciách (8)
 AFE Abstrakty pozvaných príspevkov zo zahraničných konferencií (1)
 AFG Abstrakty príspevkov zo zahraničných konferencií (2)
 AFH Abstrakty príspevkov z domácich konferencií (1)
 BDE Odborné práce v nekarentovaných zahraničných časopisoch (10)
 BDF Odborné práce v nekarentovaných domácich časopisoch (3)

Skupina N (ADM, ADN, AEM, AEN, BDM, BDN, CBA, CBB)

Počet záznamov: 8

ADM Vedecké práce v zahraničných časopisoch registrovaných v databázach Web of Science alebo SCOPUS (8)

Skupina D - Ostatné - mimo kategórií MŠSR

Počet záznamov: 7

EDI Recenzie v časopisoch a zborníkoch (2)
 EDJ Prehľadové práce, odborné preklady v časopisoch a zborníkoch (1)
 GII Rôzne, ktoré nemožno zaradiť do predchádzajúcich (4)

Počet záznamov spolu: 76

OHLASY

1. Citácie v zahraničných publikáciách registrované v cit. Indexoch WOS a SCOPUS (1)
2. Citácie v domácich publikáciách registrované v cit. Indexoch WOS a SCOPUS (1)
3. Citácie v zahraničných publikáciách, neregistrované v indexoch (13)
4. Citácie v domácich publikáciách, neregistrované v indexoch (10)
5. Recenzie v domácich publikáciách (1)

Počet ohlasov spolu: 26

PREHEAD PUBLIKAČNEJ ČINNOSTI DOKTORANDA SÚVISIACEJ S TÉMOU DIZERTAČNEJ PRÁCE

TOMŠÍK, R. 2015. Aspekty voľby povolania, 2015. *Vzlet*. ISSN 0351-0972, roč. 46, č. 6 (2015), s. 12.

TOMŠÍK, R. 2015. Črty osobnosti a školská úspešnosť. *Vzlet*. ISSN 0351-0972, roč. 46, č. 4 (2015), s. 12.

TOMŠÍK, R. 2015. Gender Differences In Motivations For Choosing Teaching As A Career. In *Evropské pedagogické fórum 2015 : přínosy, výzvy, očekávání. Sborník z mezinárodní vědecké konference*, Hradec Králové, 23.11.2015 - 27.11.2015. Hradec Králové : Magnanimitas, 2015. ISBN 978-80-87952-11-5, s. 130-137.

TOMŠÍK, R. 2015. Škála motivácie voľby učiteľského povolania. In *MMK 2015 : sborník příspěvků z mezinárodní vědecké konference MMK 2015 - Mezinárodní Masarykova konference pro doktorandy a mladé vědecké pracovníky*. Ročník VI. Brno, 14. - 18.12.2015. - Hradec Králové : Magnanimitas, 2015. ISBN 978-80-87952-12-2, s. 1213-1221.

TOMŠÍK, R. 2015. The Influence of Personality Traits on Academic Achievement. *i-psychologia*. ISSN 1336-779X, roč. 12, (2015), s. 1-4.

TOMŠÍK, R. 2015. Výchovný štýl a formovanie osobnosti. *Vzlet*. ISSN 0351-0972, roč. 46, č. 8 (2015), s. 12.

TOMŠÍK, R. 2015. Význam autority v rodinnej výchove - Teória Sigmunda Freuda. *i-psychologia*. ISSN 1336-779X, roč. 12, č. 8 (2015), s. 1-4.

TOMŠÍK, R. 2016. *Prečo sme sa stali učiteľmi? Demogeografické prostredie ako faktor ovplyvňujúci motiváciu voľby učiteľského povolania*. Báčsky Petrovec : SVC, 2016. 96 s. ISBN 978-86-7103-465-4.

TOMŠÍK, R. 2016. Choosing Teaching as a Career: Importance of the Type of Motivation in Career Choices. *Tem Journal-Technology Education Management Informatics*. ISSN 2217-8309, vol. 5, no. 3 (2016), p. 396-400.

TOMŠÍK, R. 2016. Longitudinal Validation of Scale of Motivation for Choosing Teaching as a Career SMVUP3-S: Test-Retest Reliability and Internal Integrity. *The Slavonic Pedagogical Studies Journal*. ISSN 1339-8660, vol. 5, no. 2 (2016), p. 311-319.

TOMŠÍK, R. 2016. Relationship between motivation of choosing teaching as a career and study choice satisfaction among Slovak teacher trainees. *Slavonic Pedagogical Studies Journal : The Scientific Educational Journal*. ISSN 1339-9055, vol. 5, no. 1 (2016), p. 3-13.

TOMŠÍK, R. 2016. Škála motivácie voľby učiteľského povolania SMVUP II. In *PhD existence 6 : výzkum +/- praxe. Bulletin abstraktů z vědecké konference*, Olomouc 8.2. - 9.2.2016. Olomouc : UP, 2016. ISBN 978-80-244-4899-2, s. 55-56.

TOMŠÍK, R. 2016. The impact of demogeographical environment on the motivation for

choosing a teaching career. *Paidagogos : časopis pro pedagogiku a s ní související vědy*. ISSN 1213-3809, roč. 17, č. 1 (2016), online, s. 107-123.

TOMŠÍK, R. 2016. Vplyv rodičov na motiváciu voľby povolania študentov učiteľstva In *Variabilita pohľadov na edukačný proces : zborník príspevkov z 13. medzinárodnej konferencie doktorandov a postdoktorandov v Nitre 4. mája 2016*. Nitra : UKF, 2016. ISBN 978-80-558-1128-4, s. 89-97.

TOMŠÍK, R. 2017. Motivácia voľby učiteľského povolania : prosociálne správanie ako jeden z kľúčových faktorov voľby učiteľského povolania. *Školský psychológ/Školní psycholog : časopis Asociácie školskej psychológie SR a ČR*. ISBN 1212-0529, roč. 18, č. 1 (2017), s. 83-88.

TOMŠÍK, R. 2017. Motivations for Choosing Teaching as a Career. *Paidagogos : časopis pro pedagogiku v souvislostech*. ISSN 1213-3809, roč. 18, č. 1 (2017), s. 55-70.

TOMŠÍK, R. 2018. Conscientiousness as a Predictor of Intrinsic Motivation for Choosing Teaching as a Career and Academic Achievement. In *PhD existence 2018 : psychologie v době internetu. Česko-slovenská psychologická konference (nejen) pro doktorandy a o doktorandech*, Olomouc, 31.01. - 01.2.2018. Olomouc : Univerzita Palackého, 2018.

TOMŠÍK, R. 2018. Impact of Big Five Personality Traits on Academic Performance of University Students. In *PhD existence 2018 : psychologie v době internetu. Česko-slovenská psychologická konference (nejen) pro doktorandy a o doktorandech*, Olomouc, 31.01. - 01.2.2018. Olomouc : Univerzita Palackého, 2018.

TOMŠÍK, R. 2018. Vplyv osobnostných dimenzií na akademickú úspešnosť vysokoškolských študentov. In *PhD existence 8 : Nekonečno v psychologii. Sborník abstraktů z konference*, Olomouc 31. 1. – 1. 2. 2018. Olomouc : UP, 2018. ISBN 978-80-244-5269-2, s. 42.

TOMŠÍK, R., ČEREŠNÍK, M. 2017. Adolescent's Personality Through Big Five Model: The Relation With Parenting Styles. *AD ALTA*, vol. 2, no. 7, p. 225-231.

TOMŠÍK, R., ČEREŠNÍK, M. 2017. Differences in Motivation of Choosing Teaching as a Profession Among Teacher Trainees of STEM and Non-STEM Study Programs. *Tem Journal-Technology Education Management Informatics*. ISSN 2217-8309, vol. 6, no. 2 (2017), p. 400-406.

TOMŠÍK, R., GATIAL, V. 2018. Choosing Teaching as a Profession: Influence of Big Five Personality Traits on Fallback Career. *Problems of Education in The 21st Century*, vol. 76, no. 1, p. 100-108.

TOMŠÍK, R., VEREŠOVÁ, M. 2016. The scale of motivations for choosing teaching as a career SMVUP2. In *PhD Existence 6: česko-slovenská psychologická konference (nejen) pro doktorandy a o doktorandech : výzkum vs. praxe*. Konvikt – Umělecké centrum Univerzity Palackého v Olomouci, 8. - 9. února 2016. Olomouc : UP, 2016. ISBN 978-80-244-4963-0, s. 317-323.

PROJEKTOVÁ ČINNOST

1. 2018 - 2018 Moderačné pôsobenie štýlov rodinnej výchovy a osobnostných dimenzií NEO-FFI na motiváciu voľby učiteľského povolania (UGA)
2. 2017 - 2017 Rizikové správanie a pripútanie dospievajúcich vo veku 10 až 15 rokov (VEGA)
3. 2017 - 2017 Štýl výchovy a osobnostné charakteristiky vo vzťahu k motivácii voľby učiteľského povolania (UGA)
4. 2016 - 2017 Prax v centre odborovej didaktiky, odborová didaktika v Centre praktickej prípravy (APVV)
5. 2016 - 2017 VÝCHOVA K RACIONALITE: KOGNITÍVNE SCHOPNOSTI, DISPOZÍCIE MYSLENIA A VÝSLEDKY V REÁLNO M ŽIVOTE (VEGA)
6. 2016 - 2016 Škála motivácie voľby výkonu učiteľského povolania (UGA)
7. 2015 - 2016 CERl- Vývoj inovatívnej metódy hodnotenia schopností žiakov kriticky a kreatívne myslieť(RP)
8. 2016 - 2018 Narcissism(s) and self-esteem(s) in cross-cultural context (University Mannheim, Nemecko.) – **národný koordinátor projektu pre SR.**

OCENENIA A NOMINÁCIE

2014 **Sekcia ŠVOČ:** Katedra pedagogiky UKF - 2. miesto.

Téma: *Osamelosť v adolescencii.*

Publikované v: Seidler, P., Kurincová, V., Fenyvesiová, L. *Auspície pedagogiky z pohľadu doktorandov a postdoktorandov.* Nitra : UKF, 2014, ISBN 978-80-558-0683-9. s. 207-226.

2015 **Sekcia ŠVOČ:** Katedra pedagogiky UKF - 1. miesto.

Téma: *Vzťah školskej úspešnosti a sociálnej pozície žiaka v triede.*

Publikované v: Seidler, P., Kurincová, V., Fenyvesiová, L. *Dieťa – dospievajúci – dospelý v reflexii pedagogickej vedy.* Nitra : UKF, 2015.

2015 **Sekcia ŠVOČ:** Katedra pedagogickej a školskej psychológie UKF

- 3. miesto.

Téma: *Zmysel života a osamelosť v adolescencii.*

Publikované v: *Current Trends in Educational Science and Practice* 8. Ústí nad Labem : Univerzita J.E. Purkyňe. ISBN 978-80-7414-823-1.

2017 **Cena rektora za medzinárodne akceptovanú publikačnú činnosť.** UKF, Nitra.

2017 **Študentská osobnosť Slovenska.**

Nominácia v oblasti:

Filozofia, politológia, sociológia a história.

2016 **Nominácia pre cenu dekana za publikačnú činnosť.**

PF, UKF, Nitra.

2017 **Nominácia pre cenu dekana za publikačnú činnosť.**

PF, UKF, Nitra.